

ÅRSRAPPORT 1998

*

Utarbeidet av
Elisabeth Sejersted Brodtkorb
daglig leder

JURK

Juridisk Rådgivning for Kvinner

FORORD

Denne rapporten gir en oversikt over JURKs virksomhet i 1998.

Årsrapporten brukes både internt og eksternt. Den fungerer som en kortfattet orientering til nye saksbehandlere i JURK og blir distribuert til bevilgende myndigheter. Den blir videre benyttet av enkeltpersoner, organisasjoner, offentlige organer og andre interesserte. Rapporten kan bestilles ved henvendelse til JURK.

For de som er interessert i å vite mer om JURKs arbeid, anbefaler vi å ta direkte kontakt med oss, da denne rapporten ikke er tilstrekkelig til å gi et uttømmende bilde av vår virksomhet.

Rapporten bygger i stor grad på oppsettet fra tidligere årsrapporter. Det gjør det enklere å sammenligne driften fra år til år.

Oslo, mars 1999

Elisabeth Sejersted Brodtkorb

daglig leder

FORORD

Denne rapporten gir en oversikt over JURKs virksomhet i 1998.

Årsrapporten brukes både internt og eksternt. Den fungerer som en kortfattet orientering til nye saksbehandlere i JURK og blir distribuert til bevilgende myndigheter. Den blir videre benyttet av enkeltpersoner, organisasjoner, offentlige organer og andre interesserte. Rapporten kan bestilles ved henvendelse til JURK.

For de som er interessert i å vite mer om JURKs arbeid, anbefaler vi å ta direkte kontakt med oss, da denne rapporten ikke er tilstrekkelig til å gi et uttømmende bilde av vår virksomhet.

Rapporten bygger i stor grad på oppsettet fra tidligere årsrapporter. Det gjør det enklere å sammenligne driften fra år til år.

Oslo, mars 1999

Elisabeth Sejersted Brodtkorb

daglig leder

INNHALDSFORTEGNELSE

I	Presentasjon av Juridisk rådgivning for kvinner	5
1.	Innledning	5
2.	Formål	6
3.	JURKs virksomhet	6
4.	Organisasjonen	7
	Tilholdssted og telefonvakt	8
	Mottak av rådsøkende	8
II	Økonomi og drift	9
1.	Finansiering	9
2.	Drift	11
3.	Årsregnskap for 1998	12
4.	Gratisarbeid	14
III	Saksmateriale og metode	15
IV	Antall klienter	16
V	Opplysninger om de rådsøkende	17
1.	Bosted	17
2.	Statsborgerskap	18
3.	Sivil status	19
4.	Antall barn	19
5.	Alder	20
6.	Yrke og forsørgelseskilde	20
7.	Hvordan fikk kvinnen kjønnskap til JURK	21
8.	Hvorfor kvinnen oppsøker JURK fremfor andre rettshjelpere	22
9.	Tidligere kontakt med rettshjelper	23

VI	Problemområdene	24
1.	Oversikt over rettsområdene	24
2.	Ekteskap	25
3.	Barn og foreldre	27
4.	Ugift samliv	28
5.	Trygde-, sosial- og forvaltningsrett	30
6.	Arverett	32
7.	Boligrett	32
8.	Gjeld	32
9.	Arbeidsrett	33
10.	Rettshjelpsrett	33
11.	Fremmedrett/internasjonalt privatrett	34
12.	Fengselsrett	34
VII	Mishandling av kvinner og barn	35
1.	Metode	35
2.	Mishandling	36
3.	Opplysninger om de rådsøkende	38
4.	Kommentarer til tabellene	39
VIII	Prinsipielt og forebyggende arbeid	40
1.	Fengselsgruppa	40
2.	Innvandrerkvinnegruppa	43
3.	Volds- og mishandlingsgruppa	45
4.	Prinsipiell gruppe	48
5.	Rettspolitisk gruppe	50
6.	Studieturgruppa	52
7.	Prosjekter	52
8.	Fellesseminaret	54
IX	Intern skolering	55
	Vedlegg	57
1.	Skriftlig materiale	57
2.	Medarbeideroversikt	58
3.	Program for opplæringsuken, vår	59
4.	Program for opplæringsuken, høst	60
5.	Mønsterark	61
6.	Registreringsskjema for mishandlingssaker	62

KAP I

PRESENTASJON

1. INNLEDNING

I 1974 ble Juridisk Rådgivning for Kvinner (JURK) startet som et grunnforskningsprosjekt etter initiativ fra kvinnelige jurister og jusstudenter som arbeidet i Kvinnesaksgruppa ved Det Juridiske fakultet. Gjennom sitt arbeid oppdaget de en utbredt mangel på rettskunnskap blant kvinner. Det viste seg at det skulle svært mye til før kvinnene tok kontakt med rettshjelpsapparatet. Et annet problem var at kvinner som hadde tilegnet seg juridiske kunnskaper også hadde vanskeligheter med å bruke dette i sin egen situasjon. I ettertid har arbeidet i JURK bekreftet resultatene fra undersøkelsen.

Lovverket er i dag formelt kjønnsnøytralt. Ved praktiseringen viser det seg imidlertid at kvinner ofte kommer dårligere ut av konfliktsituasjoner enn menn. Kvinners livssituasjon er i perioder svært ulik menns. Dermed vil formelt kjønnsnøytrale lovregler ikke føre til reell likebehandling. I tillegg har menn gjennomgående mer rettskunnskap enn kvinner. Erfaring viser at kvinner også har vanskeligere for å orientere seg i og benytte seg av det tradisjonelle rettshjelpsapparatet.

JURK blir drevet med dispensasjon fra advokatmonopolet. Dispensasjonen er gitt av Justisdepartementet.

Vi gir gratis juridisk bistand til alle kvinner som oppsøker oss. Med de stadig strammere rammene for fri rettshjelp er dette særlig viktig. Vår rettshjelp gis utelukkende til kvinner, og det stilles ingen øvrige vilkår. Dette medfører at JURK blir kontaktet av kvinner fra alle sosiale lag, men felles for de fleste er at de i liten grad har midler til egen disposisjon. En stor del av våre klienter har også økonomiske problemer.

De rådsøkende gir selv uttrykk for at de foretrekker kvinnelige saksbehandlere. Mange føler at de oppnår bedre forståelse for sin situasjon og oppgir at de kommuniserer bedre med kvinnelige rettshjelpere i forhold til mannlige. Likestillingsloven gir oss hjemmel til slik drift. En avhandling fra 1995, skrevet av to tidligere jurkere, Hildur Nilsen og Tone Christin Galaasen, viser at bare 10% av landets praktiserende advokater er kvinner, selv om det hvert år blir uteksaminert like mange kvinnelige som mannlige jurister. Ønsker man en kvinnelig rettshjelper, er tilbudet med andre ord svært begrenset.

JURK finansieres hovedsaklig gjennom bevilgninger fra staten ved Justisdepartementet, flere kommuner og fylkeskommuner samt Studentskipnaden i Oslo (SiO).

2. FORMÅL

JURKs hovedformål er å bekjempe kvinneundertrykking og å bedre kvinners rettsstilling.

Som jusstudenter ønsker vi å benytte vår kunnskap om lovverket ved å gi råd og veiledning til kvinner.

Gjennom den konkrete rettshjelpen blir kvinners spesielle rettshjelpsbehov avdekket. Rettshjelpsbehovet skyldes i utgangspunktet den generelle kvinneundertrykkingen. Det kan også ha sitt grunnlag i kvinners særegne behov og livssituasjon. Det har vist seg at det tradisjonelle rettshjelpsapparatet har liten forståelse for kvinners særskilte rettshjelpsbehov. JURK har her en viktig funksjon.

JURK er en etablert del av kvinnebevegelsen

JURKs formål og organisasjonens utspring fra den tidligere Kvinnesaksgruppa ved Universitetet i Oslo, gjør oss til en etablert del av kvinnebevegelsen i Norge.

JURK har i 1998 samarbeidet med andre organisasjoner og er representert i styret i Rettspolitisk Forening.

3. JURKS VIRKSOMHET ER TREDELT

1) Gratis rettshjelp til kvinner

Vi yter rettshjelp til kvinner i ulike rettslige konfliktsituasjoner. Det vil si at vi prøver å ivareta den rådsøkendes interesser ut fra gjeldende rett gjennom saksbehandling og partsrepresentasjon.

2) Rettspolitisk arbeid i et kvinneperspektiv

Det prinsipielle arbeidet drives ut i fra de erfaringer vi gjør gjennom den konkrete rettshjelpen. Det kvinnepolitiske perspektivet står i sentrum. Dette vil si at vi vurderer kvinners rettsstilling etter gjeldende rett og kommer med forslag til forbedringer der det er nødvendig for å oppnå reell likestilling. På enkelte rettsområder er det også ønskelig med regler som ivaretar og respekterer kvinners spesielle behov.

Det rettspolitiske arbeidet ivaretas blant annet gjennom utarbeidelse av høringsuttalelser til nye lovforslag, påvirkning av offentlige instanser, deltakelse i samfunnsdebatten ved avisinnlegg, radioprogram m.m.

3) Forebyggende arbeid

En viktig del av JURKs virksomhet er forebyggende rettshjelp og rettsinformasjon. Vi arbeider under målsetningen "hjelp til selvhjelp". Vi legger i stor grad vekt på kunnskapsformidling, konkret og generelt, for å gjøre kvinner i stand til selv å løse sine juridiske problemer.

Det forebyggende arbeidet er en svært viktig del av JURKs arbeid for å demme opp for den bevisst eller ubevisste kvinneundertrykkingen som skjer i det norske samfunnet.

Det forebyggende arbeidet gjøres i hovedsak ved:

Konkret rettshjelp

JURKs målsetning er bl a er å informere kvinner om deres juridiske rettigheter før problemene faktisk oppstår. Det gis derfor hovedsaklig skriftlige svar med en orientering om kvinnens juridiske rettigheter i forhold til hennes problem.

Skriftlighetsprinsippet begrunnes med at kvinnen lettere kan forstå og huske svaret hun får. I tillegg mener vi at arbeidsformen har en bedre forebyggende effekt.

Foredragsvirksomhet

JURK holder foredrag om aktuelle juridiske emner for ulike foreninger, skoler, organisasjoner og andre instanser.

Skriftlig materiale

JURK har publisert boka «Kjenn din rett», utarbeidet brosjyrer, standardskriv og stensiler om ulike temaer, skrevet høringsuttalelser, artikler, leserinnlegg m.v. For oversikt over publikasjoner og standardskriv, se vedlegg.

4. JURKS ORGANISASJON

Ny organisasjonsstruktur

Siden starten i 1974 har JURK hatt flat struktur, med Fellesmøtet som eneste organ med beslutningsmyndighet. I dag stilles det stadig større krav til effektiv saksbehandling, både fra bevilgende myndigheter og den økende klientmassen. JURK er, og må være, en annen organisasjon i dag enn for 25 år siden. Vi har gjennom flere år sett et behov for en strukturendring på JURK. Det har etterhvert vist seg å være et svært tungrodd system, når alle medarbeidere skal styre organisasjonen på alle nivåer og særlig var det behov for å overføre arbeidsgivers styringsrett fra Fellesmøtet til et mindre organ.

Høsten 1997 ble det nedsatt en gruppe bestående av fire personer, som arbeidet med en gjennomgang av organisasjonen for å se hvilke endringer som var hensiktsmessige. Gruppen ble ledet av en tidligere daglig leder på JURK, og bestod i tillegg av en nåværende daglig leder samt to saksbehandlere. Strukturendringene ble vedtektsfestet i desember 1997, og trådte i kraft i januar 1998.

Fellesmøtet

Det var ikke ønskelig at organisasjonen fjernet seg for mye fra den flate strukturen. Fellesmøtet, som består av alle medarbeiderne på JURK, er derfor fremdeles det øverste organet. Alle medarbeidere er ansvarlig for virksomheten, men det er en viss differensiering i forhold til plikter og medbestemmelsesretten.

Fellesmøtet avholdes hver tredje uke. Alle saker av særlig viktighet for organisasjonen blir tatt på Fellesmøtet.

Styret

Det nye organet på JURK er Styret. Styret har myndighet til å ta beslutninger av administrativ art, samt avgjørelser som faller inn under arbeidsgivers styringsrett. I dag er Styret sammensatt av daglig leder og en saksbehandler fra hver saksbehandlingsgruppe. Saksbehandlerrepresentantene velges blant de som har jobbet et halvt år på JURK og som er inne i sitt siste semester som saksbehandler. Vedtak fattet i Styret kan klages inn for Fellesmøtet.

Daglig leder

Daglig leder har ansvaret for den daglig driften av JURK. For å få større kontinuitet i organisasjonen og for å få en organisasjonsmessig tilpassning i forhold til de andre rettshjelpstiltakene, ansatte JURK i 1998 en daglig leder på full tid. Den daglig lederen ble ansatt for to år.

Saksbehandlingsgruppene

Saksbehandlingen skjer i grupper som består av 6 eller 7 personer. I 1998 hadde vi 3 grupper. Her blir sakene diskutert og svarene godkjent. Gruppen er kollektivt ansvarlig for den enkelte sak, men det er alltid en saksbehandler som er kontaktperson og hovedansvarlig overfor den rådsøkende. Vi benytter dessuten faglig ekspertise på Universitetet, i departementene og på andre offentlige kontorer. Enkelte private advokater er også behjelpelige med faglig veiledning.

Den kollektive arbeidsformen er valgt både ut fra et rettssikkerhetssynspunkt og av hensyn til den enkelte saksbehandler. Vi innser de faglige begrensninger som kan ligge i at alle medarbeiderne er studenter, men vi mener dette blir kompensert gjennom en slik arbeidsform.

Tverrgruppene

I tillegg til saksbehandlingsgrupper har vi tverrgrupper. Navnet kommer av at de personmessig er satt sammen på tvers av saksbehandlingsgruppene og er avgrenset i forhold til saksområde.

De ulike gruppene er: Fengselsgruppa, Innvandrerkvinnegruppa, Volds- og mishandlingsgruppa og Prinsipiell gruppe.

Gruppene står for det prinsipielle arbeidet innen sitt "fagområde".

Rettspolitisk gruppe (RPG)

Rettspolitisk gruppe koordinere og samordner det rettspolitiske arbeidet i tverrgruppene. Gruppen har også ansvaret for internopplæringen på JURK. RPG består av en saksbehandler fra hver tverrgruppe og daglig leder.

Tilholdssted og telefonvakt

JURK har kontor i Universitetets lokaler i Universitetsgaten 22 - 24, oppgang D. I 1998 hadde JURK telefonvakt mandag, onsdag og fredag fra kl 9-15, samt torsdag kl 17-20 på tlf 22 85 19 00.

Mottak av rådsøkende

JURK har kontortid for personlig fremmøte to dager i uken, tirsdag kl 12-14 og torsdag kl 16-20.

KAP II

ØKONOMI OG DRIFT

1. FINANSIERING

Justisdepartementet

Justisdepartementet tildelte i ordinære bevilgninger for 1998 kr 1 036 040,-. Midlene er øremerket saksbehandling og skal i hovedsak brukes til konkret juridisk rådgivning.

Oslo kommune

I 1998 fikk vi kr 410 000 i støtte fra Oslo Kommune. Dette er en økning på kr 10 000 fra 1997.

Akershus fylkeskommune

Fra Akershus fylkeskommune fikk vi i 1998 bevilget kr 75 000. (Kr 100 000 i 1993, kr 50 000 i 1994 og kr 70 000 i 1995, 1996 og 1997).

Andre fylker og kommuner

Vi søker alle landets fylkeskommuner og kommuner om støtte til å dekke våre utgifter i forbindelse med henvendelser fra kvinner i deres kommuner.

I 1998 utgjorde disse bevilgningene totalt kr 95 500.

Studentsamskipnaden i Oslo

SiO bevilget i 1997 kr 65 000.

JURK har eget klientmottak i SiOs lokaler for studentaktivitet på Blindern. Foreløpig er mottaket annenhver fredag, men hensikten er å ha ukentlig mottak når en endelig løsning vedrørende lokaler og ukedag er kommet istand. Hvert semester har JURK en Blindern aksjon hvor det deles ut informasjon om JURK, klientmottaket på Blindern og om den juridiske bistand JURK kan tilby kvinnelige studenter.

Universitetet i Oslo

Universitetet i Oslo stiller gratis lokaler, strøm, telefon og B-post til vår disposisjon, noe som er av avgjørende betydning for vår eksistens.

Fredrikke Tønder Olsen og Martha Webergs legat

Bakgrunnen for legatet er et testament etter Fredrikke Tønder Olsen. Hun bestemte at avkastningen av en av hennes eiendommer skulle tilfalle utgiveren av bladet «Norges Kvinder», med pålegg om at bladet fortsatt skulle utgis etter følgende formål:

- 1) Større makt og innflytelser til kvinner
- 2) Kamp mot den overhåndtagene materialisme og senkede moral
- 3) Arbeide for et renere og bedre samfunn og en skjerpet rettsoppfatning i sedelighetssaker
- 4) Oppdragelse av en målbevisst ungdom

Utgiver av «Norges Kvinder» var Martha Weberg og ved hennes død i 1942 gikk avkastningen og forlagsrettighetene i arv til hennes døtre. Det ble etterhvert opprettet et legat i samarbeid med Norske Kvinners nasjonalråd, men etter noen år måtte bladet og senere Norske Kvinners Nasjonalråd opphøre.

De gjenværende i legatstyret var enige om at det måtte treffes en ordning med hensyn til en best mulig oppfølging av legatets formål. Etter en sondering fant styret ut at JURKs arbeid tilfredstilte intensjonene og formålet til legatet. Den årlige avkastningen av legatet tilfaller nå JURK og legatet har fortsatt det samme navn.

I Legatets styre sitter til enhver tid Dekanus ved Det juridiske fakultet, leder av Norsk Kvinne- og familieforbund, daglig leder i JURK. Det fjerde medlemmet skal velges blant kvinnelige dommere i Borgartings lagmannsrett.

Annen økonomisk støtte

Midlene våre er i hovedsak forbeholdt saksbehandling. Derfor søker vi om ekstern støtte til prosjekter, deltakelse på seminar, studietur og annet.

Bidragsgivere til prosjektarbeid i 1998 har vært:
Barne- og familiedepartementet, Justisdepartementet, Sosial- og helsedepartementet, Lovsamlingsfondet, Universitetsforlaget,

Det kan leses mer om hvilke aktiviteter og prosjekter som har foregått i 1998 under kapittel VIII .

Problemer med finansieringen

JURK har helt fra starten i 1974 hatt problemer med finansieringen av driften. Vi bruker unødig mye tid og ressurser på å skaffe bevilgninger. Usikkerheten ved at vi hvert år ikke vet om eller hvor mye som gis i bevilgninger, hindrer mulighetene for langtidsplanlegging.

2. DRIFT

Til tross for usikker økonomi har vi i 1998 hatt full drift hele året, fra uke 1 til og med uke 51 (inkludert påsken).

Den usikre økonomien vanskeliggjør planleggingen og påfører organisasjonen et effektivitetstap. Vi ønsker å forbedre rettshjelpstilbudet ved å ansette flere saksbehandlere, utvide åpningstidene og særlig drive mer oppsøkende virksomhet for å nå de kvinnene som har minst ressurser. Vi ønsker i større grad å ivareta vårt prinsipielle arbeid i den utstrekning vi anser nødvendig.

Hittil har ikke saksbehandlingen lidd under JURKs dårlige økonomi. Ulempene ved manglende økonomiske midler har vært kompensert ved at medarbeidere har økt sin arbeidsinnsats. Også i år har medarbeiderne kun fått betalt for 15 timers uke, mens den faktiske arbeidstiden tilsvarer full stilling.

De fleste av medarbeiderne må ta opp studielån ved siden av arbeidet i JURK, og studiene blir som regel forsinket med minst ett semester. Medarbeidernes idealisme er derfor en forutsetning for JURKs eksistens.

Med den organisasjonen og det antall medarbeidere vi har i dag, er grensen nådd for hva vi kan klare av økning i antall saker. Avhengig av andelen muntlige besvarelser og mengden av arbeidskrevende saker, kan JURK i dag yte juridisk bistand til ca 3000 - 3300 klienter i året.

3. ÅRSREGNSKAP FOR 1998

Inntekter

Bevilgninger:

Justisdepartementet	1 036 040,-
Oslo Kommune	410 000,-
Akershus fylkeskommune	75 000,-
Studentsamskipnaden i Oslo (SiO)	65 000,-

Nord-Trøndelag fylkeskommune	10 000,-
Buskerud fylkeskommune	15 000,-
Nordland fylkeskommune	5 000,-
Møre og Romsdal fylkeskommune	5 000,-
Rogaland fylkeskommune	8 000,-
Oppland fylkeskommune	8 000,-
Vefsn kommune	3 000,-
Asker kommune	5 000,-
Bergen kommune	2 500,-
Drangedal kommune	2 000,-
Høyanger kommune	2 000,-
Lunner kommune	3 000,-
Namskogan kommune	2 000,-
Orkdal kommune	2 000,-
Randaberg kommune	2 000,-
Råde kommune	1 000,-
Sarpsborg kommune	2 000,-
Stavanger kommune	5 000,-
Suldal kommune	5 000,-
Sunndal kommune	5 000,-
Tysvær kommune	1 000,-
Ullensaker kommune	2 000,-

Bevilgninger totalt: 1 681 540,-

Andre inntekter :

Diverse inntekter (Brosjyresalg, støtte til brosjyreprosjekter o.l):	65 728,-
Fredrikke Tønder Olsen og Martha Webergs legat	20 000,-

Andre inntekter totalt: 85 728,-

Totale inntekter 1998: 1 767 268,-

Utgifter

Underskudd overført fra 1997	-8 512,- *
Lønn og feriepenger	1 321 731,- **
Arbeidsgiveravgift	191 410,-
Driftsutgifter	138 870,- ***
Totale utgifter 1998:	1 660 523,-
Overskudd:	
Kr 106 745,- ****	

- * Underskuddet fra 1997 skyldes nødvendige investeringer i nytt datautstyr.
- ** I 1998 hadde JURK 23 ansatte. Utgifter til lønn og feriepenger er såpass lave fordi over 40 % av arbeidet som nedlegges er ubetalt. (Se forøvrig egen statistikk over gratisarbeidet.)
- *** JURKs lave driftsutgifter skyldes at Universitetet i Oslo dekker alle våre utgifter til lokale, strøm, telefon og B-post. Støtten fra Universitetet er en nødvendig forutsetning for driften av JURK.
- **** Overskuddet skyldes at det er satt av midler til innkjøp av nødvendig datautstyr, kopieringsmaskin og faxmaskin i 1999.

4. GRATISARBEID I 1998

Måned	Reell arbeidstid	Lønnet arbeidstid	Gratis arbeid	Gratisarbeid i %
Januar	756,5	352,0	404,5	53,4%
Februar	3233,0	1460,5	1772,5	54,8%
Mars	2592,0	1397,0	1195,0	46,1%
April	1978,0	1095,5	882,5	44,6%
Mai	2087,0	1081,5	1005,5	48,1%
Juni	2006,0	1265,5	741,0	36,9%
Juli	1231,5	1000,5	231,0	18,7%
August	1322,5	949,0	373,5	28,2%
September	3111,5	1515,5	1595,5	51,2%
Oktober	2881,0	1332,0	1549,0	53,7%
November	3237,0	1407,0	1830,0	56,5%
Desember	2120,0	1084,0	1036,0	48,8%
Totalt antall timer	26 556,0	13 940,0	12 616,0	47,5%

Tabellene viser arbeid som er utført av medarbeiderne i 1998.

Tallene viser at det ulønnede arbeidet som medarbeiderne utfører er av avgjørende betydning for JURKs eksistens, og for muligheten til å ta imot så mange klienter som vi gjør.

Gratisarbeidet har økt med 5 prosentpoeng sammenlignet med 1997. I perioden med ordinær drift ligger andelen gratisarbeidet på 50 %. I sommermånedene juli og august synker andelen. Grunnen til dette er at omlag halvparten av medarbeiderne blir fristilt om sommeren, og timene deres overføres til de som jobber.

Tallene er basert på timelister. Det blir nedlagt flere arbeidstimer på JURK enn det som går fram av listene. Det er flere årsaker til dette:

- arbeid som medarbeidere utfører i perioder hvor de er ute i fristilling/permisjon blir ikke registrert.
- timelistene blir ikke alltid nøyaktig utfylt.

KAP III

SAKSMATERIALE OG METODE

Saksmaterialet som ligger til grunn for rapporten er de personlige henvendelser vi har mottatt per telefon, på klientmottak i Oslo og ved brev fra kvinner bosatt over hele landet. I statistikken inngår ikke henvendelser fra f.eks. skoler, kvinnegrupper og andre organisasjoner som ønsker generelle opplysninger om kvinners rettslige stilling.

I forbindelse med første gangs henvendelse er kvinnen behjelpelig med å svare på standardspørsmål som noteres på et såkalt mønsterark, se vedlegg 5. Ved skriftlige henvendelser sendes mønsterarket til klienten med forespørsel om å returnere det i utfyllt stand. Svarene gir opplysninger både om den rådsøkende og hennes juridiske spørsmål/problemer. Opplysningene danner grunnlaget for utarbeidelsen av JURKs statistikk.

I statistikken er det en del "ikke oppgitt", fordi noen kvinner ikke ønsker, eller mener at de ikke kan svare på spørsmålene. En annen årsak er manglende retur av mønsterarket ved skriftlige henvendelser. Noe kan også skyldes manglende utfylling fra den enkelte medarbeiders side.

I en del tilfeller har kvinnen flere rettsspørsmål enn det som fremgår av mønsterarkets rubrikk for problemområder. Da vårt dataprogram ikke kan registrere problemområder utover de valgte, fremkommer dette ikke i statistikken.

KAP IV

ANTALL KLIENTER

Tlf/brev henvendelser	3000	90,8%
Personlig fremmøte	305	9,2%
Totalt	3305	100,0%

I 1998 har vi tatt imot henvendelser fra 3305 kvinner, som er en økning i forhold til 1997.

Det totale antallet i den følgende statistikken er 3168 saker. Tallet er lavere fordi enkelte av sakene ikke blir avsluttet i løpet av året, men arbeides videre med påfølgende år. Sakene registreres ikke i databasen før de er avsluttet.

Vi registrerer antall henvendelser uavhengig av om klienten har en eller flere saker/juridiske problemer til utredning hos oss. Klientens spørsmål blir registrert innenfor 21 juridiske problemområder i databasen. Dette året har vi registrert 6676 problemstillinger. Det blir i gjennomsnitt 2,1 problemområder per sak. På grunn av begrensninger i databaseprogrammet, er det reelle antallet problemområder per klient større.

Det er verd å merke seg at kvinnen ofte har flere rettsspørsmål under hvert problemområde. Dette fremkommer i statistikken over de enkelte rettsområder som behandles særskilt nedenfor i kapitel VI .

JURK har dessuten mottatt 102 henvendelser fra ulike instanser, offentlige kontorer, organisasjoner, krisesentre m.v., der de ber om å få tilsendt informasjon utarbeidet av JURK. Dette informasjonsmaterialet som utgjorde nærmere 1000 infoldere/brosjyrer, blir distribuert videre til kvinner over hele landet. Informasjonsmaterialet benyttes dessuten til kompetanseheving internt i ulike instanser. Informasjonsspredningen er en viktig del av JURKs rettsopplysende arbeid.

KAP V

OPPLYSNINGER OM DE RÅDSØKENDE

1. BOSTED

Det framgår av tabellen at JURK behandler saker for kvinner som er bosatt over hele landet. De fleste av klientene kommer imidlertid fra Oslo og Akershus.

	Antall	Prosent
Oslo	1288	40.7%
Akershus	568	17.9%
Aust-Agder	30	0.9%
Buskerud	155	4.9%
Finnmark	27	0.9%
Hedmark	73	2.3%
Hordaland	39	1.2%
Møre og Romsdal	47	1.5%
Nord-Trøndelag	16	0.5%
Nordland	61	1.9%
Oppland	52	1.6%
Rogaland	65	2.1%
Sogn og Fjordane	22	0.7%
Sør-Trøndelag	69	2.2%
Telemark	53	1.7%
Troms	25	0.8%
Vest-Agder	34	1.1%
Vestfold	74	2.3%
Østfold	89	2.8%
Norden forøvrig	9	0.3%
Europa forøvrig	19	0.6%
Afrika	7	0.2%
Asia	3	0.09%
Nord-Amerika	1	0.0%
Oseania	1	0.03%
Ikke oppgitt	341	10.8%
Totalt	3168	100.0%

Nesten 60 % av våre klienter er bosatt i Oslo og Akershus. Dette er naturlig idet JURKs lokaler er i Oslo.

JURK får henvendelser fra kvinner bosatt i alle fylkene og noen henvendelser fra kvinner bosatt i utlandet. Ca hver tredje klient kommer fra områder utenfor Oslo og Akershus. Dette er svært positivt, da vi ser at intensjonen om å være et landsdekkende rettshjelpstilbud blir innfridd.

Også i 1998 arbeidet vi aktivt med å informere om vårt tilbud til kvinner fra områder utenfor Oslo og Akershus ved å drive PR-virksomhet - f eks ved å skrive artikler i ulike tidsskrift, sende informasjonsmateriell til biblioteker, helsestasjoner, offentlige kontorer og andre.

2. STATSBOGERSKAP

Kvinnens statsborgerskap

	Antall	Prosent
Norge	2582	81.5%
Norden forøvrig	69	2.2%
Europa forøvrig	76	2.4%
Afrika	22	0.7%
Asia	35	1.1%
Nord-Amerika	29	0.9%
Sør-Amerika	16	0.5%
Australia	5	0.16%
Ikke oppgitt	334	10.5%
Totalt	3168	100.0%

De fleste av klientene er norske statsborgere. JURK søker å hjelpe innvandrerkvinner deres juridiske problemer, men de er i en del tilfeller avhengige av tolk. Selv om vi mulighet for å benytte tolketjenesten i Oslo kommune, begrenses likevel vår mulighet nå fram og hjelpe disse kvinnene. Se mer om dette i kapitel VIII .

Mannens statsborgerskap

	Antall	Prosent
Norge	675	87.0%
Norden	18	2.3%
Europa	29	3.7%
Afrika	11	1.4%
Asia	10	1.3%
Nord-Amerika	7	0.9%
Sør-Amerika	8	1.0%
Australia	1	0.1%
Ikke oppgitt	17	2.2%
Totalt	776	100.0%

Antall menn er lavere enn registrerte saker. Dette skyldes enten at kvinnen er enslig mannen ikke er part i saken eller at kvinnen ikke ønsker å opplyse om mannens statsborgerskap.

Barnas statsborgerskap

	Antall	Prosent
Norge	252	90.0%
Norden	7	2.5%
Europa	4	1.4%
Afrika	5	1.8%
Asia	2	0.7%
Nord Amerika	4	1.4%
Australia	2	0.7%
Ikke oppgitt	4	1.4%
Totalt	280	100.0%

Medarbeideren i JURK stiller kun spørsmål om barns statsborgerskap der det kan ha betydning for saken.

Flere av barna har dobbelt statsborgerskap og blir registrert på begge land.

3. CIVIL STATUS

	Antall	Prosent
Enke	64	2.0%
Gift	811	25.6%
Samboende	459	14.5%
Separert	386	12.2%
Skilt	290	9.2%
Ugift	753	23.8%
Ikke oppgitt	405	12.8%
Totalt	3168	100.0%

Mange kvinner kontakter JURK for å få opplysninger om sine juridiske rettigheter vedrørende separasjon og skilsmisse. En av årsakene til at ca hver fjerde klient er registrert som gift, er at de ikke endrer sivilstand før separasjonssøknaden er behandlet.

4. ANTALL BARN

	Antall	Prosent
Ingen barn	602	19.0%
1 barn	777	24.5%
2 barn	844	26.6%
3 barn	354	11.2%
4 barn	72	2.3%
Mer enn 5 barn	37	1.2%
Ikke oppgitt	482	15.2%
Totalt	3168	100.0%

Det totale antall barn i statistikken er 4000. Det betyr at svært mange barn gjennom mors kontakt indirekte blir berørt av JURKs arbeid.

5. ALDER

	Antall	Prosent
0 - 20	40	1.3%
21 - 30	708	22.3%
31 - 40	965	30.5%
41 - 50	546	17.2%
51 -	356	11.2%
Ikke oppgitt	553	17.5%
Totalt	3168	100.0%

Hovedtyngden av klientene befinner seg i aldersgruppen 21-50 år, hvorav aldersgruppen 31-40 år peker seg særlig ut.

6. YRKE OG FORSØRGELSESKILDE

Yrke

	Antall	Prosent
Arbeidsledig *	58	1.8%
Helse- og omsorgsarbeid	316	10.0%
Hjemmearbeidende	166	5.2%
Industriarbeider	19	0.6%
Kontor	511	16.1%
Selvstendig næringsdr.	38	1.2%
Servicenæring	258	8.1%
Student	301	9.5%
Trygdet	327	10.3%
Undervisning	212	6.7%
Annet	378	11.9%
Ikke oppgitt	584	18.4%
Totalt	3168	100.0%

De aller fleste arbeider innenfor kvinnesektorer i yrkeslivet. Som eksempel kan nevne arbeid i helsevesenet, kontorarbeid, arbeid i servicenæringer og arbeid i undervisningssektoren.

I databaseprogrammet kan det kun oppgis én forsørgerkilde. Deltidsarbeid blir derfor synliggjort i denne delen av statistikken.

*Kvinnene som har oppgitt at de er arbeidsledige har ikke blitt registrert som trygdet se om de mottar arbeidsledighetstrygd.

Hel- eller deltidsarbeid

	Antall	Prosent
Heltid	1886	59.5%
Deltid	687	21.7%
Ikke oppgitt	595	18.8%
Totalt	3168	100.0%

Tallene for heltid innbefatter også heltidshjemmearbeidende, studenter og trygdede. Det store antall "ikke oppgitt" gjør det vanskelig å vurdere materialet. JURKs erfaring er at en stor del av kvinnene som har barn, er deltidsarbeidende. Andelen av deltidsarbeidende kvinner er derfor adskillig større enn det som fremgår av statistikken.

Forsørgersystem

	Antall	Prosent
Egen inntekt	1789	56.5%
Offentlige støtteordninger	647	20.4%
Mannens inntekt	92	2.9%
Studielån	66	2.1%
Annet	23	0.7%
Ikke oppgitt	551	17.4%
Totalt	3168	100.0%

Av 301 studenter er det bare 66 som har studielån som eneste inntektskilde.

7. HVORDAN FIKK KVINNEN KJENNSKAP TIL JURK

	Antall	Prosent
Via en bekjent	1024	32.3%
Via massemedia	389	12.3%
På et offentlig kontor	617	19.5%
Løpeseddel/plakat	233	7.4%
Advokat/rettshjelper	87	2.7%
Via krisesenter	71	2.2%
Via kvinnebevegelsen	20	0.6%
Andre	263	8.3%
Ikke oppgitt	464	14.6%
Totalt	3168	100.0%

Hele 32 % oppgir at hun er blitt anbefalt JURK gjennom en bekjent. Det er en klar indikasjon på at våre tidligere klienter er meget fornøyd med den hjelpen de har fått hos JURK.

Omlag 20 % av de rådsøkende oppgir at de har fått kunnskap om JURK på et offentli kontor. Erfaringsmessig er dette familierådgivnings- og familievernkontorer, trygde- c sosialkontorer, samt fylkesmannskontoret i de ulike fylkene.

Statistikken viser også at mange av våre klienter har fått vite om oss via massemedia

87 klienter fikk kjennskap til JURK gjennom advokat eller annen rettshjelper. Det er k som ikke fyller vilkårene for fri rettshjelp, og som heller ikke har råd til å engasjere en advokat. Flere trenger hjelp til å søke voldsoffererstatning/billighetserstatning. Erfaringsmessig er dette ikke "advokatmat", og det er etterhvert blitt alment kjent at JU har god kompetanse på dette området. Det at vår hjelp er gratis er også av stor betyd denne sammenheng, da voldsoffererstatningene ikke utgjør store beløp.

Generelt kan sies at kvinnens kjennskap til JURK gir uttrykk for hvor etablert vår virksc er. JURK har en bred profil. Vi er godt kjent både blant private og offentlige instanser.

8. HVORFOR KVINNEN OPPSØKER JURK FREMFC ANDRE RETTSHJELPERE

	Antall	Prosent
Gratis	718	22.7%
Anbefalt av andre	1041	32.9%
Enkelt/uforpliktende	160	5.1%
Kvinnelig saksbehandler	260	8.2%
JURKs rykte	70	2.2%
Misfornøyd med advokat	12	0.4%
Andre	257	8.1%
Vet ikke	25	0.8%
Ikke oppgitt	625	19.7%
Totalt	3168	100.0%

Nesten hver tredje kvinne oppgir at hun har blitt anbefalt å ta kontakt med JURK. Dette en indikasjon på at tidligere klienter er fornøyde med den hjelpen de har fått. Dette og del oppgir at JURK har et godt renommé tilsier at vi er et etablert rettshjelpstilbud i folks bevissthet.

For mange av kvinnene er det utslagsgivende at hun møter en kvinnelig saksbehandler hun kontakter en rettshjelper. Her er JURK et unikt tilbud. At vårt tilbud er gratis er også avgjørende for at klienten ber om hjelp fra JURK.

9. HVORVIDT KVINNEN HAR VÆRT I KONTAKT MED ANDRE RETTSHJELPERE ANGÅENDE DETTE JURIDISKE PROBLEMET

	Antall	Prosent
Har ikke hatt kontakt med rettshjelper tidligere	1987	62.7%
Har hatt kontakt med rettshjelper tidligere	635	20.0%
Ikke oppgitt	546	17.2%
Totalt	3168	100.0%

Hvilken type rettshjelp kvinnen har benyttet tidligere

	Antall	Prosent
Privat advokat	393	61.9%
Ktr. for fri rettshjelp	66	10.4%
JUSS BUSS	66	10.4%
Andre rettshjelpere	110	17.3%
Totalt	635	100.0%

JURK engasjerer seg i utgangspunktet ikke i saker der kvinnen får bistand av andre rettshjelpere. Vi ønsker å unngå dobbeltbehandling.

Dersom kvinnen har krav på fri rettshjelp, gir vi alltid generell rettsinformasjon. Har kvinnen behov for representasjon i saken, henvises hun videre til kontoret for fri rettshjelp eller advokat.

I de tilfellene hvor kvinnen henvender seg til oss fordi hun ønsker en nærmere forklaring på advokatens arbeid, gir vi så langt det er mulig en slik forklaring. Når det gjelder privatpraktiserende advokater, er vårt generelle inntrykk at kommunikasjonen mellom han/henne og den rådsøkende ofte fungerer dårlig. Disse kvinnene gir jevnlig uttrykk for at advokaten snakker "over hodet" på dem, det vil si med et språk de ikke forstår.

I en del tilfeller har ikke den rådsøkende økonomi til å la advokaten arbeide videre med saken.

KAP VI

PROBLEMOMRÅDENE

1. OVERSIKT OVER RETTSOMRÅDENE

Problemområder	Antall	Prosent
Arbeidsrett	301	4.5
Arverett	629	9.4
Avtalerett	140	2.1
Barn og foreldre	1230	18.4
Boligrett	385	5.8
Ekteskap	2008	30.2
Erstatning/forsikring	111	1.7
Fengselsrett	28	0.4
Forvaltningsrett	65	1.0
Folketrygdens ytelser	143	2.1
Gjeld	133	2.0
Fremmedrett/intern.	221	3.3
Mishandling av kvinner og barn	81	1.2
Personrett	18	0.3
Retts hjelp	70	1.0
Sivile saker	61	0.9
Skatterett	37	0.6
Sosialrett/helserett	40	0.6
Strafferett	69	1.0
Tingsrett	200	3.0
Ugift samliv	706	10.6
Totalt	6676	100.0

Klientene har som regel spørsmål innen flere rettsområder.

I 1998 har det vært en økning i antall rettsområder i forhold til tidligere år (6303 problemområder i 1997). Dette bekrefter våre antagelser om at klientene som henvender seg til JURK har tyngre og mer komplekse saker enn tidligere. Noe av økningen kan også skyldes at det er bedre registreringsrutiner i organisasjonen.

Tabellen viser at kvinner har flest rettslige problemer ved samlivsbrudd, enten det er etter ekteskap eller ugift samliv. I forlengelsen av dette er det naturlig at JURK får mange henvendelser om barnerett.

I det følgende har vi valgt å konsentrere oss om disse problemområdene: ekteskap, barnerett, ugift samliv, trygderett, sosialrett, forvaltningsrett, arverett, boligrett, gjeld, arbeidsrett, rettshjelpsrett, fremmedrett og fengselsrett.

Problemområdene er valgt ut på grunn av deres størrelse i vårt materiale, og på bakgrunn av at vi finner enkelte områder spesielt interessante ut fra et kvinneverettslig og kvinnepolitisk synspunkt.

Antall spørsmål i forbindelse med mishandling av kvinner og barn har hatt en sterk økning i forhold til tidligere år. Ut i fra et kvinnepolitisk og menneskerettslig synspunkt vurderes problemer knyttet til mishandling i et eget kapittel om mishandling av kvinner.

2. EKTESKAP

	Antall	Prosent
Formuesforholdet (felleseie/særeie)	360	17.9%
Ektepakt	105	5.2%
Underholdsplikt	25	1.2%
Framgangsmåte ved sep./skilsmisse	529	26.3%
Særlig om oppgjør av felles bolig	295	14.7%
Praktisk gj.føring av skiftet forøvrig	164	8.2%
Bruksrett til felles bolig	26	1.3%
Skjevdeling	71	3.5%
Oppgjør med særeiemidler	16	0.8%
Vederlagskrav	13	0.6%
Ektefellebidrag	57	2.8%
Brosjyre	265	13.2%
Annet	82	4.1%
Totalt	2008	100.0%

Separasjon/skilsmisse

Svært mange av klientene ønsker generell informasjon om separasjon og skilsmisse. JURK har derfor utarbeidet brosjyren "Separasjon og skilsmisse". Brosjyren sendes ut til den rådsøkende før saken blir nærmere behandlet, slik at kvinnen i fred og ro kan sette seg ned og få kort informasjon om gangen i en vanlig separasjons- og skilsmissesak. I noen tilfeller er denne informasjonen nok til å gjøre kvinnen selvhjulpen. I 1998 er det registrert flere brosjyrehenvendelser sammenlignet med 1997.

Mange kvinner har den oppfatningen at de ikke får separasjon dersom den annen part ikke samtykker. Her er det et klart behov for ytterligere rettsopplysning. Videre ønsker mange rådsøkende opplysninger om separasjonens rettsvirkninger, særlig med henblikk på skifte og barnefordeling.

Enkelte klienter frykter meklingen og trenger nøktern informasjon om hva det innebærer å gjennomføre mekling.

En del av sakene dreier seg om skilsmisse på grunnlag av faktisk separasjon. Noe saker gjelder skilsmisse ved dom uten forutgående separasjon, som regel på grunn av mishandling.

Formuesforhold

Kvinnene ønsker informasjon om begrepene sameie, særeie og felleseie. JURK er stadig at det hersker stor forvirring og mange misforståelser om begrepenes innhold og praktiske betydning. Spørsmålene dreier seg om formuesforholdene ved inngåelse av ekteskap, under ekteskapet og ved oppløsning av ekteskapet.

Skjevdeling (Ekteskapslovens § 57)

Mange har også spørsmål om skjevdeling. Denne utvidede retten til å ta ut verdier av eiendeler man hadde med seg inn i ekteskapet eller har ervervet ved arv eller gave under ekteskapet, kom med i ekteskapsloven av 1991. Regelen kan blant annet gjøre behovet for særeieavtaler noe mindre. Siden regelen fortsatt er forholdsvis ny, er behovet for kunnskap stort på området.

Selv om det er avtalefrihet ved skifteoppgjør, fungerer reglene i ekteskapsloven som et utgangspunkt for hva partene mener er rimelig å kreve. Skjevdelingsregelen åpner for vanskelige vurderinger, mye skjønn og kompliserte regnestykker. Regelen er dermed vanskelig å anvende. Den kan øke konfliktnivået ved skifteoppgjøret, fordi det ofte er vanskelig å vite hva som blir resultatet av delingen i henhold til gjeldende rett. I praksis blir styrkeforholdet mellom forhandlingspartene avgjørende for resultatet.

Reglen skaper også problemer for par som har levd i et uregulert samliv, dvs uten samboeravtale. Etter noe år gifter de seg for å bringe "orden" i de økonomiske forholdene. Ofte er mannen registrert som eier av formuesgodene ved inngåelse av ekteskapet, mens kvinnen har brukt sine midler på mer forgjengelige verdier. Ved skifte må kvinnen bevise at hun hadde en sameieandel før ekteskapet, for å avskjære et skjevdelingskrav fra mannen.

De ulike økonomiske forholdene mellom kvinner og menn i samfunnet, medfører at menn ofte har mer varige verdier enn kvinner. Det kan derfor reises spørsmål om skjevdelingsregelen favoriserer mannen ved skifteoppgjøret.

Boligen

Boligen er for de fleste det mest verdifulle og viktigste aktivum en har. Ved nesten alle samlivsbrudd er det viktig for partene raskt å få avklart hvem som skal/kan sitte med boligen - særlig hvor det er barn med i bildet. Kvinnene søker ofte hjelp for å avklare om de er sameiere i boligen, om de har rett og ikke minst økonomisk mulighet til å overta boligen. Dersom disse mulighetene ikke foreligger, blir det av og til et spørsmål om bruksrett til boligen, f.eks. så lenge barna går på skolen.

Praktisk gjennomføring av skiftet

Mange av kvinnene ønsker veiledning om hvordan skiftet skal gjennomføres. Ofte er det tilstrekkelig at kvinnene leser brosjyren "Separasjon og skilsmisse". Kunnskap om gjeldende rett gjør kvinnen i stand til å gjennomføre skiftet. Andre ganger ber kvinnene om hjelp til å sette opp et forslag til skifteavtale, og i en del tilfeller har kvinnen behov for at JURK representerer henne i forhandlinger med ektefellen. Årsaken kan ofte være et skjevt styrkeforhold partene imellom.

Ektepakt

I de fleste av disse sakene henvender kvinnen seg til JURK før hun undertegner en ektepakt som mannen ønsker å opprette. Dessverre har vi en del henvendelser der kvinnen allerede har undertegnet en ektepakt som hun først senere ser er urimelig. Dette gjelder særlig i forbindelse med samlivsbrudd.

Mange kvinner vil også vite hvilke formkrav som stilles til en ektepakt.

Underholdsplikt

Det har vært en økning i antall henvendelser fra kvinner som ønsker å få konkretisert innholdet i den gjensidige underholdsplikten. Det dreier seg om retten til opplysninger om ektefellens økonomiske stilling, underholdspliktens omfang og hva hun kan foreta seg hvis mannen forsømmer sin del av underholdsplikten. Ca 3% av JURKs klienter forsørges av ektefellen. I tilfeller hvor mannen forsømmer underholdsplikten, har kvinnen svært vanskelig for å hevde sine rettigheter på området.

Oppsummering

I de to siste årene har JURK merket en endring i behandlingen av skiftesaker. Sakene er mer arbeidskrevende idet skifteoppgjørene er "tyngre" og det i større grad er behov for at JURK representerer kvinnen i forhandlinger. Statistikken bekrefter inntrykket. Flere trenger bistand utover den generelle rettsopplysningen.

3. BARN OG FORELDRE

	Antall	Prosent
Daglig omsorg	467	38.0%
Foreldreansvar	214	17.4%
Samværsrett/avtaler	254	20.7%
Barnebidrag	114	9.3%
Barnevern	26	2.1%
Adopsjon	11	0.9%
Farsskap	51	4.1%
Vergemål	10	0.8%
Annet	83	6.7%
Totalt	1230	100.0%

Generelt

Samfunnsdebatten om barneloven, samværsavtaler og fedres rettigheter i forhold til barna, synes å ha aktualisert latente konflikter. JURK registrerte i 1998 en økning i antall henvendelser om barnebidrag og foreldreansvar.

Konflikter i forholdet barn - foreldre og foreldre imellom kan være vanskelige å håndtere. De juridiske konfliktene griper dypt inn i klientens liv på særlig følsomme områder. Dette stiller store krav til medarbeiderne, og sakene må vurderes grundig. Noen ganger er klienten best tjent med å bli henvist til et familievernkontor, spesielt når det gjelder samtaler på det mellommenneskelige plan. Når det gjelder juridiske problemer samt forståelsen av de forpliktelser man påtar seg ved å inngå en avtale, gir JURK den nødvendige informasjon.

Saksbehandlingen

Sakene dreier seg hovedsaklig om hvem av foreldrene som skal ha daglig omsorg for barna ved samlivsbrudd, eller hvordan samværsavtaler skal praktiseres. Mange kvinner uttrykker engstelse for at de skal miste den daglige omsorgen ved samlivsbrudd.

Kvinnen har i de fleste tilfellene hatt hovedansvaret for barna, men er redd for at mannen står sterkere enn henne i en barnefordelingssak. Han har ofte høyere inntekt, har normalt en bedre mulighet til å beholde felles bolig og kan generelt til barna bedre økonomiske kår. Ofte gir de rådsøkende uttrykk for at de ikke tør bryte ut av et dårlig ekteskap fordi mannen har overbevist dem om at de ikke vil få den daglige omsorgen for barna. JURKs rolle blir her å informere om rettstilstanden. Sentrale spørsmål er innholdet i foreldreansvaret, daglig omsorg, hva samværsretten innebærer og hvordan bidrag beregnes og utbetales.

I forbindelse med spørsmål om barnebidrag gir JURK alltid generell informasjon om klientens rettigheter på området. Ved detaljerte spørsmål, som eksempelvis utmåling av bidraget, må klienten ta kontakt med sitt lokale trygdekontor.

4. UGIFT SAMLIV

	Antall	Prosent
Samlivsavtale	213	30.2%
Eierrådighet og gjeldsforpliktelser	147	20.8%
Særlig om felles bolig	135	19.1%
Felles barn	7	1.0%
"Barnetestament"	11	1.6%
Giensidig testament	11	1.6%
Brosjyren "Ugift samliv"	151	21.4%
Annet	31	4.4%
Totalt	706	100.0%

Problemet for samboere er at deres forhold ikke er regulert av én lov, som det i stor grad er for ektefeller. På noen rettsområder er det opprettet egne bestemmelser for samboere, andre steder likestilles f.eks. samboere som har felles barn med ektefeller, og atter andre steder er samlivsformen ikke vurdert i det hele tatt.

Det hersker mange misforståelser om samboeres rettsforhold. En utbredt misforståelse er at samboere etter 2 år faller inn under ekteskapsreglene. Behovet for rettskunnskap er derfor stort. I mange tilfeller kan det gi meget negative utslag for samboere som ikke har tatt sine forholdsregler. Et godt eksempel er samboeres manglende rett til arv etter hverandre. Faller den ene bort, kan den andre risikere å stå på bar bakke, selv etter mange års samboerskap. Dette rammer i større grad kvinner enn menn.

Brosjyrer om ugift samliv

I 1994 utarbeidet JURK på oppdrag fra Barne- og familiedepartementet brosjyren "Ugift samliv" som inngår i kortstokkserien til Statens Informasjonstjeneste. Denne ble laget på bakgrunn av JURKs egen brosjyre med samme navn. Den eldste

brosjyren inneholder eksempler på samboeravtale, viljeserklæring om barn samt gjensidig testament. JURKs brosjyre "Ugift samliv" gjennomgår nå en fullstendig revidering.

Brosjyrene sendes ut til klienten sammen med konkrete rettsråd i saken. I noen tilfeller gjør disse opplysningene kvinnen selvhjulpen, men ofte kontakter hun saksbehandleren igjen med flere spørsmål. Av og til setter paret selv opp en samboeravtale som kvinnen deretter ber JURK vurdere det juridiske innholdet av. Samboere som gjennom brosjyren får et forslag til samlivsavtale, har lettere for å sette seg ned og tilpasse denne sin egen situasjon.

Eierrådighet og gjeldsforpliktelser

Kvinnene kontakter oss med spørsmål knyttet til eierforholdene eneeie og sameie. Hvem som råder over hva under samlivet og hvordan gjeldsforpliktelser skal fordeles både under og etter samlivet, er viktige temaer. Det er en stadig økning i henvendelser på dette området, noe som kan tyde på at kvinner er blitt mer bevisst på at det er viktig å avklare eierforholdene. For å rasjonalisere arbeidet i saker hvor det er behov for generell rettsinformasjon, har JURK laget en egen brosjyre om sameie.

Samlivsavtale

JURK jobber etter prinsippet om hjelp til selvhjelp og oppfordrer kvinnen og hennes samboer til selv å utferdige samboeravtalen. I noen tilfeller lager saksbehandleren et utkast til avtale, som samboerne må tilpasse sin situasjon. JURK gir tilbud om å vurdere det rettslige innholdet av avtalen før de endelig forplikter seg. I 1998 fikk JURK en økning i antall henvendelser om samlivsavtale. Dette har ført til at JURK nå utarbeider en egen standard samboerkontrakt. (Se eget punkt under prosjekter, kapittel VIII.)

JURKs erfaring er at det fremdeles er få samboere som oppretter kontrakt, noe som ofte setter kvinnen i en svak stilling. Kvinner benytter ofte sin inntekt til forbruksvarer, mens mannen anskaffer kapitalgjenstandene. Kjønnssrollemønsteret i samboerforhold skiller seg med andre ord ikke vesentlig fra ekteskapets.

Felles barn og barnetestament

Ved samboerforhold oppstår spørsmål omkring farskap og foreldreansvar. Mange av disse spørsmålene faller forøvrig inn under problemområdet barnerett, (se punkt 3). De rådsøkende ønsker ofte å vite hvordan de best sikrer sine barn. Det hender at paret både har felles barn og barn fra tidligere forhold. Kvinnene vil gjerne vite hvem som får foreldreansvar/daglig omsorg/samværsrett hvis de selv faller bort og hvordan arvereglene er for særkullsbarn m.m.

Felles bolig

For samboere reguleres boligforholdet i hovedsak gjennom tre lover; sameieloven, borettslagsloven og husstandsfellesskapsloven. Derfor er det mange kvinner som trenger veiledning om hvilken lov som kommer til anvendelse i deres tilfelle.

Arv/gjensidig testament

Samboere har ikke arverett, med mindre de oppretter testament til fordel for hverandre. Mange rådsøkende trenger derfor veiledning i testamentsreglene og

opplysninger om hvordan samboerne kan sikre seg på andre måter.

Annet

Klientene har også spørsmål om arveavgift, samboeres manglende adgang til adopsjon og retten til løsøre gjenstandene. De har også spørsmål om hvilke beskatnings- og forsikringsregler som gjelder for samboere.

5. TRYGD-, SOSIAL- OG FORVALTNINGSRETT

Vi har valgt å plassere disse sakene under samme overskrift. Kvinner som trenger hjelp på et av disse områdene har ofte spørsmål på de to andre også. Det kan derfor være nyttig å se dem i sammenheng. Her, som på en rekke andre rettsområder, ser vi en utbredt mangel på rettskunnskap blant kvinner. Dette medfører at kvinner i en del tilfeller ikke oppnår de rettigheter de har krav på etter loven.

Ytelser etter folketrygdloven

	Antall	Prosent
Alderspensjon	11	7.7%
Attføring	13	9.1%
Barnetrygd	6	4.2%
Nedkomststønad/ fødselspenger	14	9.8%
Stønad ved sykdom	10	7.0%
Uførepensjon	16	11.2%
Ytelser til enslig forsørger	33	23.1%
Ytelser til etterlatte	7	4.9%
Yrkesskadetrygd	3	2.1%
Andre ytelser (Ftrl.)	30	21.0%
Totalt	143	100.0%

Ytelser til enslige forsørgere

Mange av kvinnene som oppsøker JURK med trygde- og sosialrettslige spørsmål, ønsker opplysninger om ytelser til enslige forsørgere. Endel av dem har aldri bodd sammen med barnets far. Mange av dem er i ferd med å bryte ut av et ekteskap eller samboerforhold der mannen er hovedforsørger. Felles for disse kvinnene er at de ikke ser seg i stand til å forsørge seg selv og barnet.

For å ha rett til overgangsstønad kreves det blant annet at man er formelt separert og har flyttet fra tidligere ektefelle. Dette skaper problemer fordi det kan være lang ventetid før man får separasjonsbevilling. Av økonomiske og/eller praktiske grunner deler endel bolig, til tross for at de formelt og reelt er separert. I disse tilfellene har heller ikke kvinnen rett til overgangsstønad.

Stønader ved sykdom og fødsel

Folketrygdloven er vanskelig å orientere seg i og relativt ofte foretas endringer. De fleste rådsøkende ønsker en orientering om hvilke rettigheter de har i forbindelse

med fødsel, egen sykdom eller barns sykdom.

Attføring og uførepensjon

Kvinnen ønsker ofte veiledning i hvilke vilkår som gjelder for de enkelte ytelser. I endel tilfeller ønsker kvinnen hjelp til å forstå vedtak hun har fått fra trygdeetaten. Det hender også at vi hjelper den rådeøkende med å søke om ytelser eller med å anke vedtak hun ikke er fornøyd med. (Se mer om det under forvaltningsrett).

Ytelser til etterlatte

Vi får henvendelser fra gjenlevende ektefelle og gjenlevende fraskilt/separert ektefelle. I begge tilfeller er det vilkårene for stønad til etterlatte som står sentralt.

Sosialrett

	Antall	Prosent
Bostøtte (kommunal/statlig)	12	30.0%
Stønad til livsopphold	13	32.5%
Misbrukerproblemer	1	2.5%
Annet	14	35.0%
Totalt	40	100.0%

Også i 1998 gjaldt endel av sakene kvinner som faller utenfor folketrygdens ytelser, fordi de ikke oppfyller ett eller flere av lovens vilkår. Sakene dreide seg også om kvinner som etter et langt ekteskap ikke har mulighet til å få jobb på dagens arbeidsmarked.

Et stadig stigende antall saker gjelder enslige forsørgere som har problemer med å få pengene til å strekke til. Selv om det har blitt mer vanlig med støtte fra sosialkontoret, opplever vi ennå at mange ser på dette som ydmykende og kvier seg for å ta kontakt. Et annet problem er at kvinnen ofte har vanskeligheter med selv å kommunisere med sin saksbehandler på sosialkontoret.

Forvaltningsrett

	Antall	Prosent
Klage på trygdevedtak	7	10.8%
Klage på sosialvedtak	2	3.1%
Klage på andre forvaltningsvedtak	16	24.6%
Annet	40	61.5%
Totalt	65	100.0%

6. ARVERETT

	Antall	Prosent
Legalarv	293	46.6%
Testament	100	15.9%
Uskifte	74	11.8%
Dødsboskifte	26	4.1%
Odels-og åsetesrett	82	13.0%
Annet	54	8.6%
Totalt	629	100.0%

Spørsmålene vedrørende legalarv knytter seg både til ektefellens arverett, barns pliktdelsarv og legalarvingenes forhold til testament.

Vår erfaring viser at mange tror de må ha advokatbistand for å opprette et gyldig testament. Det er viktig for JURK å opplyse om reglene på dette området.

7. BOLIGRETT

	Antall	Prosent
Den rådsøkende er leietaker	188	48.8%
Den rådsøkende er utleier	58	15.1%
Depositum	5	1.3%
Fast eiendom kjøp/salg	84	21.8%
Annet	50	13.0%
Totalt	385	100.0%

JURK ønsker fortrinnsvis å hjelpe leietakere, fordi det i hovedsak er disse som har svakest økonomi. De fleste sakene gjelder oppsigelse av leieforhold, depositum og dekning av utgifter til den utleide leiligheten.

8. GJELD

	Antall	Prosent
Boliggjeld	22	16.5%
Inkasso	26	19.5%
Gjeldsordning	20	15.0%
Kausjonsansvar	7	5.3%
Annet	58	43.6%
Totalt	133	100.0%

Mange av våre klienter har spørsmål og problemer knyttet til gjeld. Ofte oppstår gjeldsproblemene i forbindelse med oppgjør etter et samlivsbrudd. Eksempler på dette er kvinner som overtar felles gjeld eller kausjonerer for partnerens gjeld.

9. ARBEIDSRETT

	Antall	Prosent
Ansettelse (bl a forbigåelse)	28	9.3%
Oppsigelse (ev endringsoppsigelse)	139	46.2%
Avskjedigelse	8	2.7%
Lønnsspørsmål	67	22.3%
Annet	59	19.6%
Totalt	301	100.0%

Under "annet" faller blant annet henvendelser vedrørende fødsels- og svangerskapspermisjon der kvinnen ikke får de rettighetene hun har krav på fra arbeidsgiveren.

Vi får også generelle spørsmål om rettigheter etter arbeidsmiljøloven, lovligheten av arbeidskontrakter med videre.

10. RETTSHJELPSRETT

	Antall	Prosent
Info om fri rettshjelp	45	64.3%
Info om bistandsadvokatordningen	5	7.1%
Henvist til kontoret for fri rettshjelp	12	17.1%
Annet	8	11.4%
Totalt	70	100.0%

Over 60% av sakene er spørsmål vedrørende lov om fri rettshjelp. JURK informerer om ordningen, og hjelper til med å undersøke om kvinnen har rett på fri rettshjelp fra staten.

11. FREMMEDRETT/INTERNASJONAL PRIVATRETT

	Antall	Prosent
Oppholdstillatelse	157	71.0%
Arbeidstillatelse	1	0.5%
Familiegjenforening	15	6.8%
Internasjonal privatrett	28	12.7%
Annet	20	9.0%
Totalt	221	100.0%

Innvandrerkvinnegruppa har de siste årene drevet utadrettet virksomhet ovenfor innvandrermiljøene. Målet har vært å nå denne kvinnegruppa med de samme tilbud vi har til resten av landets kvinner: gratis juridisk rådgivning, forebyggende og rettsopplysende arbeid og rettspolitisk engasjement.

Sakene gjelder i det vesentligste oppholdstillatelser, særlig i forbindelse med separasjon og skilsmisse. Mange kvinner får oppholdstillatelse i Norge gjennom familiegjenforeningsreglene, det vil si som "vedheng" til mannens oppholdstillatelse.

I forhold til 1997 har det vært en økning i antall henvendelser vedrørende oppholds- og arbeidstillatelse.

Saker om internasjonal privatrett dreier seg om spørsmål om hvilket lands skifteregler som skal gjelde ved separasjon/skilsmisse når partene har tilknytning til flere land. Det kan også gjelde spørsmål om foreldreansvar og samværsrett når foreldrene er av forskjellig nasjonalitet.

Kategorien "Annet" dekker spørsmål som statsborgerskap, besøksvisum o.l.

For mer grundig gjennomgang av Innvandrerkvinnegruppas arbeid, se kapittel VIII .

12. FENGSELSRETT

	Antall	Prosent
Forhold i fengselet	7	25.0%
Søknad om 1/2 tid	1	3.6%
Benådning	1	3.6%
Overføring	10	35.7%
Annet	9	32.1%
Totalt	28	100.0%

Av statistikken fremgår imidlertid ikke det brede antall saksområder som Bredtveitgruppa dekker. Gruppa har også saker innen rettsområdene familie-, barne- og arverett, samt en del husleie- og gjeldssaker.

Se forøvrig grundig gjennomgang av Bredtveitgruppas arbeid under kapittel VIII.

KAP VII

MISHANDLING AV KVINNER

1. METODE

Generelt

Statistikken i det følgende bygger på registrerings skjemaer som saksbehandlerne fyller ut i de sakene der det fremkommer at kvinnen har blitt mishandlet. Vi regner det som sikkert at det er store mørketall her, da mishandling erfaringsmessig er et emne som er vanskelig å snakke om.

Mange kvinner søker vår hjelp for å få vite hvordan de skal få separasjon/skilsmisse. Årsaken til at de ønsker å gå til et slikt skritt kommer som regel ikke frem. Det er derfor svært viktig at saksbehandlerne er oppmerksomme på signaler som tyder på at kvinner har blitt eller blir mishandlet. I slike saker vil kvinnen ofte ha behov for mer informasjon om anmeldelse, krisesentre, erstatning fra gjerningsmannen, statlig erstatning til voldsofre o.l.

I 1998 ble det fylt ut 169 mishandlings skjemaer. Til sammenligning fikk volds- og mishandlingsgruppa 109 nye henvendelser i 1998. De resterende sakene der mishandlings skjema er fylt ut, er saker der klienten ikke har henvendt seg i anledning mishandlingen.

Mulige feilkilder

Mishandlings skjemaene er utfylt av saksbehandleren etter de opplysninger som kommer fram under samtalen med den rådsøkende. Dette gjelder også de tilfellene der klienten oppsøker JURK med andre juridiske problemer enn de som er knyttet til mishandling. Saksbehandleren stiller ikke spørsmålene direkte til den rådsøkende. Det medfører at ikke alle spørsmålene på skjemaet blir like godt opplyst og at det for enkelte spørsmål er forholdsvis store mørketall.

2. MISHANDLING

Mishandlers forhold til kvinnen

	Antall	Prosent
Ekte mann	50	29.6%
Samboer	15	8.9%
Eks-samboer eller eks-ektefelle	38	22.5%
Far	15	8.9%
Familiemedlem forøvrig	17	10.1%
Ukjent	3	1.8%
Andre	20	11.8%
Ikke oppgitt	11	6.5%
Totalt	169	100.0%

Arten av mishandlingen

	Antall	Prosent
Fysisk	40	23.7%
Psykisk	44	26.0%
Begge deler	70	41.4%
Ikke oppgitt	15	8.9%
Totalt	169	100.0%

I halvparten av tilfellene opplever kvinnen å bli mishandlet både fysisk og psykisk.

Åstedet

	Antall	Prosent
Hjemme	62	36.7%
Både i hjemmet og ute	25	14.8%
Annet sted	14	8.3%
Ikke oppgitt	68	40.2%
Totalt	169	100.0%

Det framgår av tabellen at det ikke er gatevolden som dominerer. De aller fleste kvinnene blir mishandlet i hjemmet. Med dette menes både eget hjem, partenes og foreldrenes hjem.

I de fleste tilfelle er det den samme mishandleren som har forgrepet seg på kvinnen både i og utenfor hjemmet.

Varighet

	Antall	Prosent
Opptil 1 år regelmessig	21	12.4%
Over 1 år	61	36.1%
Engangstilfelle	15	8.9%
Ikke oppgitt	72	42.6%
Totalt	169	100.0%

Anmeldelse

	Antall	Prosent
Ikke anmeldt	86	50.9%
Anmeldt *	18	10.7%
Anmeldt, domfellelse	14	8.3%
Anmeldt, saken henlagt	5	3.0%
Anmeldt, saken trukket	6	3.6%
Ikke oppgitt	40	23.7%
Totalt	169	100.0%

* Saker registret som anmeldt, angir de saker der saksbehandleren ikke vet resultatet av anmeldelsen, enten fordi saken er under arbeid hos politiet, eller fordi kvinnen ikke har opplyst om sakens utfall.

Tallene viser at under halvparten av kvinnene anmelder forholdet. Dette kan ha sammenheng med at overgriperen i over 75% av tilfellene er kvinnens ektemann/partner eller et annet nært familiemedlem.

Kontakt med andre instanser

	Antall	Prosent
Lege	23	10.4%
Politi	30	13.6%
Støttesenteret mot incest	15	6.8%
Krisesenter	29	13.1%
Psykolog	25	11.3%
Andre	16	7.2%
Ikke kontakt med noen	7	3.2%
Ikke oppgitt	76	34.4%
Totalt	221	100.0%

Kvinnene har gjerne vært i kontakt med flere instanser i hjelpeapparatet. Dette er årsaken til at sluttsummen i tabellen er høyere enn antall utfylte mishandlingsskjemaer. JURK forsøker å gi kvinnene råd med hensyn til hvor de kan få hjelp og støtte ut over det rent juridiske. Vi har også vært behjelpelig med å følge noen av kvinnene til politiet fordi de er redde for å gå alene.

3. OPPLYSNINGER OM DE RÅDSØKENDE

Alder

	Antall	Prosent
Under 20 år	4	2.4%
21 - 30 år	42	24.9%
31 - 40 år	54	32.0%
41 - 50 år	23	13.6%
Over 50 år	15	8.9%
Ikke oppgitt	31	18.3%
Totalt	169	100.0%

Yrke

	Antall	Prosent
Utearbeidende	65	38.5%
Trygdet	24	14.2%
Student/elev	14	8.3%
Hjemmearbeidende	12	7.1%
Arbeidsledig	5	3.0%
Ikke oppgitt	49	29.0%
Totalt	169	100.0%

Bosted

	Antall	Prosent
Oslo	83	49.1%
Akershus	20	11.8%
Østfold	5	3.0%
Vestfold	4	2.4%
Hedmark	2	1.2%
Oppland	1	0.6%
Buskerud	6	3.6%
Telemark	3	1.8%
Rogaland	3	1.8%
Hordaland	1	0.6%
Sogn- og fjordane	1	0.6%
Aust-Agder	2	1.2%
Finmark	4	2.4%
Nord-Trøndelag	2	1.2%
Sør-Trøndelag	1	0.6%
Nordland	3	1.8%
Danmark	1	0.6%
Sverige	1	0.6%
Resten av Europa	3	1.8%
USA	2	1.2%
Ikke oppgitt	21	12.4%
Totalt	169	100.0%

4. KOMMENTARER TIL TABELLENE

Mishandlingen skjer stort sett i hjemmemiljøet, enten hos kvinnen eller hos gjerningsmannen. Dette underbygger tidligere sterke antakelser om at hjemmevolden er utbredt.

De fleste sakene JURK behandlet innenfor dette området i 1998 gjaldt mishandling innenfor etablerte forhold (ekteskap og samboerforhold). Gjerningsmannen var kjent av den mishandlede fra før. Annen forskning på området bekrefter forholdet.

I de fleste tilfellene opplyser kvinnen at mishandlingen pågår over lengre tid. Flere av de som har tatt kontakt med JURK har levd i mishandlingsforhold i en årrekke. Det er noen kvinner som oppgir at de har vært utsatt for mishandling i opp til 25 år. Antall saker der mishandlingen er et engangstilfelle utgjør kun 15 % av saksmengden.

Kvinnene har ofte vært utsatt for vold av grov karakter. Mishandlingen har resultert i blodutredelser, sprekker i huden, svimmelhet, kvalme, utslåtte tenner, nedsatt hørsel og ribbeinsbrudd.

I tillegg til de rent fysiske skadene, har mange kvinner fått psykiske problemer av til dels alvorlig art. Mishandling skaper angst og er med på å bryte ned kvinnens selvfølelse og gjør henne avhengig av mannen. Fysisk mishandling skjer ofte i sammenheng med psykisk mishandling i form av maktdemonstrasjoner, nedsettende snakk og trusler om fysisk vold. Resultatet kan være at kvinnen skammer seg over det som har skjedd, føler seg medskyldig og er redd for å fortelle det til noen.

På grunn av det store antallet "ikke oppgitt" i tabellen over yrker, er det vanskelig å vurdere materialet, men det kan se ut som om trygdede er overrepresentert i forhold til JURKs totale klientmasse. Erfaringer fra arbeidet i volds- og mishandlingsgruppa viser at det er mange som opplever mishandlingen så belastende, at de senere blir uføretrygdet.

JURK har også fått henvendelser fra utenlandske kvinner med opphold i Norge på familiegjenforeningsgrunnlag. Mennene feilinformerer disse kvinnene om deres rettigheter i Norge, og om faren for å bli sendt ut av landet. Dette bruker mennene som et maktmiddel til å skape frykt og utrygghet hos kvinnen.

Vi har videre fått henvendelse fra norske kvinner som er gift med utenlandske menn. De er redde for å miste barna til utlandet dersom de separerer eller skiller seg fra mannen, og holder derfor ut i et mishandlingsforhold.

KAP VIII

PRINSIPIELT OG FOREBYGGENDE ARBEID

Det prinsipielle og forebyggende arbeidet er en svært viktig del av JURKs arbeid. Arbeidet er todelt. På individuelt plan henvender vi oss til kvinner, da allmenn rettsinformasjon har en klar forebyggende effekt. På generelt plan rettes arbeidet mot myndigheter, da vi ser hvordan lover og regler fungerer i praksis. Utarbeidelse av høringsuttalelser utgjør her en viktig del av arbeidet. Vi henvender oss også med allmen rettsinformasjon til organisasjoner og grupper av kvinner.

Mesteparten av våre bevilgninger er øremerket saksbehandling. I forhold til det prinsipielle arbeidet må derfor rettshjelpen prioriteres.

Det prinsipielle arbeidet bygger på de erfaringer vi gjør gjennom saksbehandlingen. Hvilken type prinsipielt arbeid som til enhver tid utføres, avhenger også av henvendelser utenfra; fra offentlige instanser, interesseorganisasjoner, krisesentre og enkeltpersoner.

Det prinsipielle arbeidet foregår i JURKs tverrgrupper. Tverrgruppene arbeider kvinnepolitisk innenfor bestemte rettsområder. JURK består av fire faste tverrgrupper: Fengselsgruppa, Innvandrerkvinnegruppa, Volds- og mishandlingsgruppa og Prinsipiell gruppe. I tillegg opprettes egne grupper i forbindelse med særskilte prosjekter.

Rettspolitisk gruppe (RPG) samordner det prinsipielle og rettspolitiske arbeidet som utføres i tverrgruppene.

I det følgende gis en oversikt over det prinsipielle arbeidet som ble gjort i 1998.

1. FENGSELSGRUPPA

Generelt om gruppas arbeid

Fengselsgruppas formål er å gi juridisk bistand til de innsatte på Bredtveit kvinnefengsel og sikringsanstalt (heretter Bredtveit), samt øke de kvinnelige innsattes kunnskap om sine juridiske rettigheter. Vi gir råd i konkrete juridiske spørsmål og informerer om juridiske temaer som de innsatte er opptatt av. Det gis dessuten generell rettsinformasjon for å belyse de kvinnelige innsattes rettsstilling.

Fengselsgruppa har i 1998 bestått av 4 medarbeidere.

Tilrettelegging av arbeidet

Klientmottak og annet arbeid på Bredtveit forutsetter et nært samarbeid med fengselets ledelse og personale. I denne sammenheng ble det i mars 1998 avholdt et møte med sosialsekretæren på Bredtveit og i september med underdirektør Hilde Lundeby, der den praktiske gjennomføringen av klientmottakene ble diskutert.

Fengselsgruppas nye medarbeidere har fått omvisningen på de ulike avdelingene og fått informasjon om selve driften av fengselet.

Informasjonsarbeidet på Bredtveit

Bredtveitgruppa har oppslag i fengselet om JURKs virksomhet og hva vi kan bistå de innsatte med. Deler av informasjonen er oversatt til engelsk, for å gjøre den mer tilgjengelig for utenlandske statsborgere.

En informasjonsperm om JURK blir lagt ut på biblioteket på Bredtveit. Permen inneholder blant annet flere av JURKs brosjyrer, som gir informasjon om ulike rettsområder som er av betydning for kvinnelige innsatte.

Klientmottak - saksbehandling

To saksbehandlere har klientmottak i fengslet annenhver uke.

Mange av kvinnene har spørsmål om deres rettigheter under soningen og ved løslatelsen, herunder hjelp til søknader om permisjoner, overføring til andre fengsler og utsettelse av soning. Vi får mange henvendelser fra utenlandske kvinner som ønsker informasjon om prøveløslatelse etter halvtids soning eller overføring til et fengsel i sitt hjemland. Det er også flere som har spørsmål tilknyttet sin egen straffesak; det kan være gjenopptakelse av saken, vitneplikt eller annet. Den innsatte ønsker ofte informasjon om flere av disse rettsområdene.

Endel av henvendelsene er om barnerett. I motsetning til de mannlige innsatte har kvinnene sjelden noen som kan ta seg av hjem og barn mens de selv soner. Barna blir derfor tatt hånd om av barnevernet, og ofte plassert i fosterhjem i kortere og lengre perioder. Dette fører til at kvinnelige innsatte i større grad enn mannlige har problemer vedrørende barn både under og etter soning. Mange av kvinnene har vanskeligheter med å få barna tilbake etter avsluttet soning.

Flere av de innsatte ønsker hjelp til å søke om gjeldsordning mens de soner. De som er dømt for vinningsforbrytelser skylder ofte store erstatningssummer til ofrene, i tillegg til at de har gjeld til banker og myndigheter. For mange vil det være av vesentlig betydning å få til en gjeldsordning, slik at de har ordnede økonomiske forhold etter løslatelsen.

Kvinnene har også spørsmål innenfor andre rettsområder, slik som familierett, arverett, trygderett og sosialrett.

Generell rettsinformasjon - informasjonsarbeid til øvrige fengsler

Grappa gir generell rettsinformasjon til kvinnelige innsatte. Ved å øke de innsattes kunnskap om sine juridiske rettigheter, vil kvinnene bedre kunne orientere seg i lovverket for å hindre og avhjelpe juridiske problemer. Erfaringsmessig virker den type informasjon opplysende og forebyggende.

Prosjektet «Undervisnings- og arbeidstilbudet til kvinner i fengsel»

Fengselsgruppa påbegynte våren 1998 arbeidet med et undersøkelsesprosjekt k «Undervisnings- og arbeidstilbudet til kvinner i fengsel». Bakgrunnen for undersøkelsen var signaler fra kvinnelige innsatte, om at kvinner i fengsel har dårligere arbeids- og undervisningstilbud enn menn. For å undersøke nærmere, utarbeidet gruppen et anonymt spørreskjema, der kvinnene får spørsmål om hva synes om tilbudet om arbeid og/eller undervisning under soningen. Det er blitt foretatt en pilotundersøkelse på Bredtveit for å få en tilbakemelding på de innsatte forståelse av skjemaet. Skjemaene blir i januar 1999 sendt til Bredtveit kvinnefengsel, Drammen kretsfengsel og Fredrikstad kretsfengsel.

Hensikten med undersøkelsen er å få bakgrunnsmateriale til en artikkel med kritisk blikk på forholdene vedrørende kvinnelige innsattes arbeids- og undervisningstilbud. En slik artikkel vil etter evaluering av undersøkelsen bli skrevet.

Fengselsgruppen har vært i kontakt med alle landets fengsler med kvinnelige innsatte. Det er sendt ut informasjon om JURK til alle fengslene slik at fengselsgruppa på JURK også skal være tilgjengelige for innsatte i andre fengsle enn Bredtveit.

Opplæring - rettspolitisk arbeid

Intern skolering

Som en del av skoleringen av medarbeiderne, har eksterne foredragsholdere holdt foredrag om fengselsvesenet og kvinnelige innsattes soningsforhold. Bredtveitgruppa har også deltatt på internopplæring arrangert av fengselsgruppa på JUSS-BUSS.

Omvisning i fengsel

Fengselsgruppa arrangerte våren 1998 omvisning på Oslo kretsfengsel. Alle fra JURK fikk anledning til å være med. Informasjonskonsulent Bjørn Arveng informerte om innsattes og ansattes hverdag og om Oslo kretsfengsel generelt. Fengselsgruppa noterte seg at det var store forskjeller på soningsforholdene for de innsatte på Oslo Kretsfengsel, sammenlignet med forholdene for innsatte på Bredtveit. Fengselsgruppa får i tillegg omvisning på Bredtveit kvinnefengsel for nye medarbeidere hvert semester.

KROM-seminaret

Hvert år deltar JURK på KROMs årlige konferanse, som i 1998 ble avholdt på Synnseter 08.01 til 11.01. (KROM er Norsk Forening for Kriminalreform).

Seminaret gir god innsikt i kriminalomsorgen generelt, med innlegg og foredrag av personer fra fagmiljøet, innsatte og deres pårørende. KROM arrangerer månedlige seminarer som gruppen har deltatt på for å følge med i den rettspolitiske debatten. Seminarene har inspirert og gitt ideer til videre prosjektarbeid.

Fengselsgruppa deltok høsten 1998 på seminar om evaluering av undervisningstilbudet i fengsel. Formålet med seminaret var å få innspill til en planlagt evaluering av de innsattes undervisningstilbud. Seminaret var meget nyttig for medarbeiderne i forhold til fengselsgruppas prosjekt vedrørende arbeids- og undervisningstilbudet for kvinner i fengsel.

Videre deltok gruppa på kriminalpolitisk konferanse hvor den nye kriminalomsorgsmeldingen ble gjennomgått og diskutert.

2. INNVANDRERKVINNEGRUPPA

Generelt om gruppas arbeid

Hovedformålet med gruppa er å nå ut til innvandrerkvinner med informasjon om deres juridiske rettigheter. Vi mener de har et særlig behov for den rådgivning vi kan tilby. Innvandrerkvinnegruppa arbeider med konkret saksbehandling, generelt rettsopplysende arbeid og rettspolitisk virksomhet.

Innvandrerkvinnegruppa bestod i 1998 av 5 medarbeidere.

Saksbehandling - sakstype

Innvandrerkvinnegruppa fikk i 1998 168 nye klienter, som er en økning i forhold til tidligere år. Henvendelsene kommer fra kvinner fra alle deler av verden.

Et overveiende antall saker dreier seg om oppholdstillatelse for kvinnen selv og eventuelt hennes barn. Ofte er kvinnens oppholdstillatelse knyttet til mannens, enten ved at hun er gift med en norsk statsborger eller med en utenlandsk borger som har oppholdstillatelse i Norge. Dersom ekteskapet blir oppløst eller partene flytter fra hverandre før det har gått tre år, medfører dette som oftest at kvinnen ikke lenger har rett til å oppholde seg i Norge. Hun får ikke bosettingstillatelse på selvstendig grunnlag.

Dersom kvinnen kan bevise mishandling i ekteskapet, kan hun likevel få opphold på selvstendig grunnlag selv om hun ikke har vært i landet i tre år. Innvandrerkvinnegruppen har merket en økning i denne type mishandlingssaker.

I tillegg har vi også en del spørsmål fra norske kvinner om oppholdstillatelse for deres utenlandske ektemenn eller samboere. Kvinner som har vært samboende eller gift med utenlandske menn, har ofte spørsmål om oppholdstillatelse for den

tidligere mannen/samboeren, skifteoppgjør, foreldreansvar og samværsrett.

Innvandrerkvinnegruppa behandler også spørsmål om internasjonal privatrett. Når forholdet har tilknytning til flere land, kan det oppstå spørsmål om hvilket lands rett som skal legges til grunn. Vi har merket en markant økning i antall lovvalgssaker.

Tilrettelegging av arbeidet

På grunn av manglende eller begrensede norskkunnskaper hos flere klienter, benyttes ved flere anledninger Tolketjenesten i innvandreretaten i Oslo Kommune.

Generell rettsinformasjon - informasjonsarbeid

Innvandrerkvinnemiljøer er generelt svært lukket og vanskelig å komme i kontakt med. Vi jobber derfor fortsatt med å nå ut med mer informasjon til denne gruppen. Der innvandrerkvinnene erfaringsmessig ferdes har vi forsøkt å legge ut informasjon om JURK. Vi ser at endel innvandrerkvinner ikke behersker norsk selv om de har bodd i Norge i flere år. JURKs informasjonsfolder er derfor oversatt til ulike språk; engelsk, tyrkisk, serbo-kroatisk, arabisk, spansk og urdu.

Skoleprosjekt

I samarbeid med prinsipiell gruppe er det utarbeidet et foredrag som tar for seg generell familie-, barne- og arverett, samt utlendingsrett. Det ble sendt ut forespørsler til kvinneundervisninger i Oslo om det var interesse for denne type skolering. Responsen var stor og innvandrerkvinnegruppen har i 1998 holdt tilsammen 11 foredrag på 4 forskjellige undervisningssteder. Klassene består av kvinner fra ulike nasjonaliteter med varierte norskkunnskaper, slik at foredragene blir simultantolket. For JURK er dette en god anledning til å gi informasjon til en gruppe kvinner som det ellers er vanskelig å nå ut til.

Etter foredragene har medarbeiderne fra JURK åpnet for saksmottak ved undervisningsstedet.

Tilbakemeldingen fra prosjektene har vært ubetinget positive. Det har vært et stort behov for informasjon til innvandrerkvinner om deres rettigheter og plikter i Norge.

Et eget debathefte til bruk i skoleprosjektene ble utarbeidet høsten 1997, og ble tatt i bruk på prosjektene i 1998. Prosjektet er støttet økonomisk av Barne - og familiedepartementet.

Arbeidet med revidering av brosjyren «Innvandrerkvinnens rettsstilling» ferdigstilles i løpet av våren 1999.

Rettspolitisk arbeid

Høringer

I løpet av 1998 skrev innvandrerkvinnegruppa høringer om endring i utlendingsforskriften i forbindelse med oppretting av egen nemnd i utlendingssaker. Se mer om høringsuttalelser under punkt 5 om RPG.

Innvandrerkvinnegruppen utarbeidet et skriv hvor det ble redegjort for problemstillinger og kommet med konkrete forslag til endringer vedrørende mishandlingsregelen i utlendingsforskriftens § 37, sjette ledd. Skrevet ble sendt Justisdepartementet ved Justisministeren og UDI.

Opplæring

Som ledd i den interne skoleringen av innvandrerkvinnegruppen, har eksterne foredragsholdere gitt opplæring om utlendingsloven med utlendingsforskriften og fri rettshjelp i utlendingssaker.

Innvandrerkvinnegruppa har også i år hatt felles opplæring med JUSS-BUSS.

Innvandrerkvinnegruppa deltok våren 1998 på seminaret «Kvinner og jenter på flukt» arrangert av Redd Barna og Flyktningerådet.

3. VOLDS - OG MISHANDLINGSGRUPPA

Generelt om gruppas arbeid

Gruppa gir veiledning og rettshjelp til kvinner som er eller har vært utsatt for mishandling, voldtekt, incest eller andre overgrep. Det gjelder såvel psykisk som fysisk mishandling. Sakene er generelt meget omfattende og tidkrevende.

Gruppas målsetning er å nå ut med generell rettsinformasjon om mishandlede kvinners rettstilling. I den forbindelse er det viktig å profilere gruppas arbeid for å nå de kvinner som har behov for JURKs bistand på området.

Volds- og mishandlingsgruppa hadde vår og høst 1998 5 medarbeidere.

Saksbehandling

Generelt

Karakteristisk for alle volds- og mishandlingssakene er at de går over lang tid, slik at det blir flere saksbehandlere som er involvert i saken. Det gjelder særlig søknader om statlig voldsoffer- og billighetserstatning.

Innhenting av dokumentasjon til erstatningssøknader er ofte vanskelig. Problemene er spesielt store når det gjelder innhenting av dokumentasjon for overgrep som ligger langt tilbake i tid. Det kan by på problemer å hente ut informasjon fra dataregistre. Enkelte steder er all informasjon fra før 1986 slettet. En del krisesentre kan ikke dokumentere at en kvinne har oppholdt seg der fordi de ikke fører lister over brukerne. Det samme problemet merkes også når det gjelder støttesentre mot incest.

Disse forholdene kan gjøre det svært vanskelig å dokumentere overgrep som ligger

noe tilbake i tid. Det er vanskelig å få innvilget erstatning fra staten dersom overgrepene i liten grad lar seg dokumentere. Et annet problem er at leger og terapeuter bruker svært lang tid på å svare på våre henvendelser vedrørende dokumentasjon av overgrep mot klientene. Mye tid og ressurser brukes til å purre på svarene.

Kvinner henvender seg til JURK for å få hjelp til å løse ulike problemer. Under samtalen kan det etterhvert fremkomme at hun har vært utsatt for seksuelle overgrep eller annen mishandling. Vi synes det er viktig å fange opp signaler om at det har skjedd slike overgrep. Se forøvrig eget kapittel om vold og mishandling på side 35.

Mange av kvinnene er i tvil om de skal anmelde overgrep og ønsker informasjon om bistandsadvokatorordningen. Vi har derfor også hatt en del rådgivnings- og henvisningssaker.

I tillegg til de klientene vi har hatt en stund, mottok volds- og mishandlingsgruppa 109 nye klienter i løpet av året. Til sammenligning mottok gruppa 76 nye henvendelser i 1997. Dette utgjør en økning på 43 %. Volds- og mishandlingsgruppa har derfor hatt et meget stort arbeidspress i 1998.

Voldsoffer- og billighetserstatningssøknader

Kvinner trenger støtte og tett oppfølging for å komme igjennom den nødvendige prosessen det er å sende en erstatningssøknad. Vi opplever at disse kvinnene kommer styrket ut av prosessen og lettere kan ta fatt på hverdagen igjen. En del av sakene inneholder lite juss. Rollen som medmenneske er ofte like viktig som det å gi ren juridisk bistand.

I 1998 har JURK på vegne av klienter, fått tildelt 6 erstatninger fra staten. Pr januar 1999 har JURK i alt 108 voldsoffer- og billighetserstatningssaker i arbeid eller til vurdering hos Justisdepartementet eller Fylkesmannen.

Rettsinformasjon

JURK har utarbeidet et standardskriv "Erstatning fra staten til voldsopfre" som gis ut til klientene.

Høsten 1998 påbegynte arbeidet med en omfattende revidering av brosjyren «Seksuelt misbrukte barns rettsstilling». Arbeidet med brosjyren er finansiert med støtte fra Oslo kommunes frivillighetsmidler. Brosjyren forventes ferdig våren 1999.

I tillegg utarbeidet JURK i 1998 en brosjyre om «Mishandlede kvinners rettsstilling». Nye regler om besøksforbud og et prøveprosjekt om voldsofferalarm, er startet opp som et tilbud til enkelte kvinner som blir utsatt for alvorlige trussler. I arbeidet med å gi rettsinformasjon har JURK erfart at det er stor mangel på kunnskap om disse reglene, også blant de som arbeider med å hjelpe voldsutsatte kvinner. Det er stor mangel på en systematisk og grundig informasjon om rettstilstanden på området. Brosjyren tilfredsstiller behovet for kunnskap og informasjon. Arbeidet med brosjyren er finansiert med støtte fra Fredrikke Tønder Olsen og

Martha Webergs legat og Lovsamlingsfondet. Stipendiat Kjell Andorsen fra Universitetet i Oslo har vært faglig veileder.

Prinsipielt arbeid

Volds- og mishandlingsgruppa var representert ved seminar i regi av krisesentersekretariatet i forbindelse med Krisesenterbevegelsens 20 års jubileum. Det var en bred tverrfaglig behandling av problemet vold mot kvinner. På konferansen møtte foruten ulike politiske partier, personer med faglig kompetanse på forskjellige områder.

Volds- og mishandlingsgruppen hold høsten 1998 foredrag for støttesenteret mot incest i Trondheim. Foredraget omhandlet erstatningsordningene, anmeldelsen, rettssaken, bistandsadvokatorordningen, straffeloven og lignenede. Det ble holdt to foredrag; et for personalet og deretter et foredrag for brukerne. Etter foredragene hadde gruppen saksmottak.

Gruppen holdt også foredrag for Kirkelig ressurscenter for mishandlede kvinner høsten 1998.

Volds- og mishandlingsgruppen hadde i forbindelse med Krisesentersekretariatets 20 års jubileum besøk av to kvinnelige representanter fra Sør-Afrika. Volds- og mishandlingsgruppen informerte om sitt arbeid og ga generell informasjon om JURK etter ønske fra representantene fra Sør-Afrika.

Gruppa har skrevet artikkel i Kvinnejournalen om «Erstatning ved overgrep».

Volds- og mishandlingsgruppa skrev en artikkel for ESIB på engelsk. ESIB er en studentorganisasjon som ivaretar studenters økonomiske, sosiale og kulturelle interesser. Artikkelen inneholdt informasjon om JURK og volds- og mishandlingsgruppas arbeid. Man informerte spesielt om arbeidet i forhold til seksuell trakassering. ESIB brukte artikkelen i forbindelse med et prosjekt rettet mot seksuell trakassering av studenter ved universitetet.

Høsten 1998 arbeidet to nedtrappere på volds- og mishandlingsgruppen. Nedtrappermedarbeiderne utarbeidet et foredrag som tar for seg anmeldelse av voldtekt, etterforskning, rettssak, voldsoffererstatning fra staten m.m. Videre tok de for seg ordningen med besøksforbud og voldsalarm, bistandsadvokat og hvordan man går frem ved mistanke om seksuelt misbruk av barn. Foredraget er kopiert over på foilere og skal brukes i gruppas utadrettede arbeid.

Skolering

Gruppen var våren 1998 på omvisning på Kompetansesenteret for seksuelt misbrukte barn på Aker sykehus. Her ble det informert om arbeidet ved senteret for seksuelt misbrukte barn og om problemer relatert til incest.

Jon Roger Lund fra sedelighetsavsnittet ved Oslo politikammer deltok høsten 1998 ved en foredragslunsj og orienterte om gangen i en straffesak, deriblandt avhør av fornærmede.

Våren 1998 var gruppen på voldtektsmottaket ved Oslo legevakt. Her ble det informert om hvilke typer undersøkelser som blir foretatt på voldtatte og mishandlede kvinner. Denne type informasjon er viktig for medarbeiderne å kunne informere videre om til de kvinnene som tar kontakt med gruppen.

Volds- og mishandlingsgruppa har systematisk kontakt med andre organisasjoner som arbeider med voldsutsatte kvinner og barn. Dette er en viktig del av den almenne skoleringen av medarbeiderne.

Høsten 1998 besøkte gruppa både Stiftelsen Støttesenteret mot Incest og Krisesenteret i Oslo. Begge steder var det omvisning i lokalene, etterfulgt av et lærerikt møte med daglig leder og ansatte.

Gruppen har videre besøkt Aline spebarnssenter for å få et innblikk i barnevernet arbeid for å bedre spebarns oppvekstvilkår.

Tre av medarbeiderne deltok på et seminar arrangert av Krisesentersekretariatet Follo, «Kvinner i krise» Dette var spesielt nyttig for gruppen fordi det ga nyttig informasjon om hvordan man behandler kvinner i krisesituasjoner.

To av medarbeiderne deltok ved et seminar arrangert av funksjonshemmedes fellesorganisasjon. Seminaret omhandlet temaet seksuelt misbruk av funksjonshemmede.

4. PRINSIPIELL GRUPPE

Generelt om gruppas arbeid

Gruppas arbeid består i drive prinsipielt og forebyggende arbeid samt å gi generell rettsinformasjon til kvinner.

Et av gruppas formål er å bevisstgjøre kvinner om deres juridiske rettigheter. JUF saksmateriale viser at kvinner ofte har mangelfull eller feilaktig informasjon om sin rettslige stilling. Gjennom vår rettsinformasjon ønsker vi å forebygge konflikter.

Det prinsipielle arbeidet drives ved å rette henvendelser til ulike organisasjoner og instanser. Gjennom det rettspolitiske arbeidet ønsker JURK å nå ut med kunnskap og erfaringer som er tilegnet gjennom saksbehandlingen.

Gruppa besto av 5 medarbeidere i 1998.

Rettsinformasjon

Skoleprosjekt

Prinsipiell gruppe henvender seg hvert semester til videregående skoler i Oslo hvor vi gir tilbud om vårt skoleprosjekt. Prosjektet gjennomføres ved at medlemmer i

Prinsipiell gruppe informerer om JURKs arbeid og oppfordrer til diskusjoner i klassene om ulike juridiske temaer. For skoleprosjektene benyttes et eget hefte som JURK har utarbeidet om likestilling. Oppgavene i heftet berører likestilling på områdene arbeidsrett, trygderett og familierett. Vi legger vekt på å belyse forskjellen mellom teori og praksis på rettsområder elevene vil komme i kontakt med.

I år har gruppa holdt 8 foredrag/kurs på videregående skoler i Oslo. Erfaringene fra skoleprosjektene er gode, og vi får positiv tilbakemelding fra de skolene som har engasjert oss.

Sammen med Innvandrekvinnegruppa har Prinsipiell gruppe utarbeidet et skoleprosjekt rettet mot innvandrerkvinner på voksenopplæringskurs som tar sikte på å informere innvandrerkvinner om deres rettigheter og plikter i det norske samfunnet. Se forøvrig under punkt 2 om Innvandrerkvinnegruppen.

OFO Prosjekt

Oppfølgingsordningen for enslige forsørgere på overgangsstønad (OFO). JURK ble våren 1998 kontaktet av fylkestyngdekantoret for Oslo og Akershus med forespørsel om foredragsvirksomhet for både OFO ledere ved de enkelte trygdekantorene og OFO kantorenes brukere. JURK har under disse møtene holdt foredrag i familie- og arverett med hovedvekt på enslige forørgeres rettsstilling. Gruppen holdt ni foredrag for OFO ledere og brukere i 1999.

Gruppen har startet opp et prosjekt i tilknytning til foredragsvirksomheten som består i å revidere brosjyren «Enslige forsørgeres rettsstilling», samt å utarbeide et standard foredrag om ugift samliv, familierett, barnerett og arverett. Prosjektet er finansiert av helse- og sosialdepartementet.

Artikler

I likhet med tidligere år er det skrevet artikler til JURKs faste spalte i Kvinnejournalen. Tema for artiklene har vært «Uaktsom voldtekt», «Den seksuelle lavalder», «Pensjonsrettigheter ved skilsmisse» og «Fortsatt en uthuling av abortloven?».

Rettspolitisk arbeid

Høringsuttalelser

Prinsipiell gruppe har i 1998 skrevet høringsuttalelse vedrørende Statens helsetilsyns forslag til nye retningslinjer for håndtering av abortmateriale. Forslaget gikk i grove trekk ut på at abortmateriale ikke lenger skal håndteres som biologisk avfall, men nedsettes på en anonym minnelund. JURK gikk sterkt i mot forslaget ut fra at man anser det som meget belastende for kvinnen å måtte forholde seg til en minnelund med aborterte fostre.

JURK utarbeidet også høring vedrørende innføring av kontantstøtte.

Våren 1998 deltok JURK på en muntlig høring i Stortingets barne- og familiekomiteen vedrørende forslag om innføring av vederlagsregel som kan gi en ektefelle rett til kompensasjon dersom vedkommende blir stilt urimelig dårlig ved et skifte.

Prinsipiell gruppe kom sammen med volds- og mishandlingsgruppen med innspill i forbindelse med en utredning om kvinners helse i Norge forestått av et regjeringsoppnevnt utvalg.

JURK har mottatt høringer som prinsipiell gruppe har vurdert faller utenfor JURKs kompetanse område. Disse er derfor høflig avvist.

Annet arbeid

Prinsipiell gruppe holdt våren 1998 foredrag i familierett for deltagere i prosjektet «Tro, Håp og Kjærlighet» på Wøyen Mølle, kompetansesenteret for arbeid og kvalifisering. Prosjektet er et tilbud til arbeidsledige alenemødre som mottar sosialhjelp.

Etter invitasjon fra Telemark Bondekvinnelag og Arbeidsgruppen for rekruttering av kvinner til landbruket deltok gruppen på odelsjentesamling våren 1998. Her ble det informert om JURKs arbeid, samt holdt foredrag om odelsrett.

Høsten 1998 mottok JURK en invitasjon fra Likestillingscenteret til idédugnad vedrørende hvordan maktutredningen skulle få med kvinneperspektiver i sitt arbeid. JURK utarbeidet i den forbindelse et skriftlig innspill til den nye maktutredningen. Hovedvekten ble lagt på hvilken betydning kjønn har for enkeltmenneskets deltagelses- og innflytelsesmuligheter i samfunnet. Prinsipiell gruppe deltok senere på høsten på idédugnaden på Likestillingscenteret sammen med andre kvinneorganisasjoner.

På oppdrag fra Norsk Institutt for Landbruksøkonomisk Forskning holdt prinsipiell gruppe fire heldagers kurs for regnskapsførere i landbruket høsten 1998. Gruppen tok opp familierett, ugift samliv og odelsrett. Forberedelsen til kursene var meget krevende og fordret skolering på odelsrettsområdet.

Jurkebulletin ble sendt ut til alle tidligere jurkere som er registrert i arkivet høsten 1998. Jurkebulletinen inneholder informasjon om situasjonen på JURK, om arbeidet som drives o.a.

Representanter fra prinsipiell gruppe har sammen med volds- og mishandlingsgruppa vært med på å fullføre revideringen av brosjyrene «Innvandrerkvinnens rettsstilling» og «Mishandlede kvinners rettsstilling»

5. RETTSPOLITISK GRUPPE (RPG)

Generelt

RPG har ansvaret for å koordinere det rettspolitiske arbeidet som foregår i tverrgruppene. Høringsuttalelser og andre offisielle uttalelser fra JURK godkjennes i RPG. RPG er også ansvarlig for den interne skoleringen på JURK.

Arbeidsoppgavene for medlemmene blir følgelig i all hovedsak å skolere seg, vurdere, korrigere og komme med tilbakemelding på høringsuttalelser som er utarbeidet i de ulike tverrgruppene.

RPG består av en representant fra hver av tverrgruppene, samt daglig leder.

RPG vår 1998:

Christel Aase	Volds- og mishandlingsgruppa
Randi Lo	Prinsipiell gruppe
Anne Kari Braathen	Innvandrerkvinnegruppa
Yngvild Svarva Nielsen	Fengselsgruppa
Anne Karin Storhaug	Daglig leder
Elisabeth S Brodtkorb	Daglig leder

RPG høsten 1998:

Kristin Skumsnes	Volds- og mishandlingsgruppa
Hilde Thorstad	Innvandrerkvinnegruppa
Cecilie S W Berg	Prinsipiell gruppe
Laila Kristjansson	Fengselsgruppa
Elisabeth S Brodtkorb	Daglig leder

Internskolering

RPG organiserer foredragslunser med eksterne forelesere på ulike faglige områder. Hvilke emner som velges hvert semester avgjøres etter en vurdering av hvilke områder JURK har behov for å styrke sin kompetanse. Foredragslunsjene er en nødvendig forutsetning for at JURK til enhver tid skal kunne yte kvalifisert rettshjelp. For nærmere informasjon om foredragslunsjene, se under punktet om internskolering.

Jurketidende er en samling av brev utarbeidet av tidligere saksbehandlere, som inneholder viktig informasjon av rettslig eller praktisk art. Jurketidende har en viktig funksjon i overføringen av kunnskap fra gamle til nye medarbeidere på JURK og er en forutsetning for å bevare kontinuiteten i organisasjonen. RPG gjennomgår og godkjenner innkomne forslag til Jurketidende.

Oversikt over høringsuttalelser utarbeidet av JURK i 1998

- Endringer i forskrifter til utlendingsloven vedrørende opprettelse av egen nemd i forbindelse med utlendingsaker.
- Håndtering av abortmateriale.
- Forslag til innføring av kontantstøtteordningen.
- Lukket høring i Stortingets barne- og familiekomite vedrørende innføring av vederlagsregel.
- Kvinners helse og sykdom.
- Uttalelse vedrørende utlendingsforskriften § 37, 6 ledd.

6. STUDIETURGRUPPA

Generelt om gruppas arbeid

JURK arrangerer hvert år en studietur i vårsemesteret. Formålet er flerdelt. Vi ønsker å spre kunnskap om vår egen organisasjon og få informasjon om hvordan kvinneorganisasjoner i andre land arbeider. Videre ønsker vi å skaffe oss kunnskap om kvinners rettsstilling i andre land og generell informasjon om rettsstillingen på områder som er relevante for vårt arbeid.

Våren 1998 besto studieturgruppa av 7 medlemmer.

Studiegruppas oppgaver er å utarbeide program for turen og søke økonomisk støtte til prosjektet.

Årets studietur

I 1998 arrangerte JURK studietur til Roma for 6 medarbeidere. Etter studieturen laget vi en omfattende rapport om studieturen. Den ble ferdig desember 1998 og er sendt ut til alle som støttet turen og andre interesserte. Rapporten kan fås ved henvendelse til JURK.

7. PROSJEKTER

Generelt

I tillegg til saksbehandlingen og partsrepresentasjon i konkrete saker, står JURK for et bredt informasjonsarbeid. Utarbeidelse av brosjyremateriell er en viktig del av dette arbeidet, og vår erfaring er at vi på denne måten kan nå ut til flere kvinner. JURK arbeider under prinsippet om «hjelp til selvhjelp». Bruken av brosjyrer gjør klientene bedre i stand til å orientere seg om sin rettsstilling og fremme sine rettigheter. Mange kvinner ønsker vår bistand etter at en tvist har oppstått. Informasjon har i så måte en klar forebyggende effekt, og mange konflikter blir mindre ressurskrevende når det eksisterer lettfattelig informasjon i form av brosjyremateriell. Dette vil også lette presset på rettsapparatet og på offentlige kontorer.

Da de ordinære driftsmidler er forbeholdt konkret saksbehandling, søkes det om ekstern støtte til brosjyreprosjekter.

Årets prosjekter

Samboerkontrakt

JURK får stadig henvendelser fra kvinner med spørsmål om det finnes en standardkontrakt for samboere. Hittil har vi gitt allmen rettsinformasjon, bla ved å sende ut brosjyre som omhandler rettsreglene ved ugift samliv. Det kan være vanskelig å standardisere alle de ulike forhold som oppstår i forbindelse med ugift samliv. JURK har likevel satt i gang arbeidet med å lage en standard samboerkontrakt, som kan tilpasses ulike forhold. Kontrakten forventes ferdig våren 1999.

Ugift samliv

Brosjyren må gjennomgå en fullstendig revidering og to nedtrappere har arbeidet med brosjyren som sitt nedtrapperprosjekt. Brosjyren forventes ferdigstilt høsten 1999.

Innvandrerkvinnens rettstilling

Arbeidet med å omarbeide og oppdatere den norske utgaven av brosjyren forventes ferdig våren 1999.

Skoleprosjekt for innvandrerkvinner på voksenopplæringskurs

Våren 1997 startet arbeidet med å utarbeide et eget skoleprosjekt for innvandrerkvinner på voksenopplæringskurs. Prosjektet er meget etterspurt. Et eget debattheft til bruk i klassene ble derfor laget høsten 1997. Se mer om prosjektet under punkt 2 om Innvandrerkvinnegruppas arbeid.

Seksuelt misbrukte barns rettstilling

Brosjyren finansieres med støtte fra Barne- og familiedepartementet. Ferdig våren 1999

Enslige forsørgeres rettstilling

Det utarbeides en brosjyre som skal ta for seg småbarnsforeldres rettigheter og herunder i særdeleshet enslige forsørgeres rettstilling. Brosjyren skal utarbeides i tilknytning til foredrag med foilere og skal blant annet benyttes ved foredragsvirksomhet for OFO grupper. Prosjektet er finansiert med støtte fra sosial- og helsedepartementet og forventes ferdig høsten 1999.

Oppfølgingsordningen for enslige forsørgere (OFO)

Kursvirksomhet for lederne og brukerne av OFO kontorene. Prosjektet støttes økonomisk av Sosial- og helsedepartementet.

RadiOrakel

JURK har i 1999 inngått et samarbeid med RadiOrakel. JURK skal ha fast sendetid annenhver uke hvor aktuelle juridisk problemstillinger vil bli tatt opp.

Jurkebulletin

I forlengelsen av arbeidet med nettverket skal det en gang i semesteret sendes ut Jurkebulletin til alle som er registrert i arkivet. Bulletinen skal inneholde informasjon om situasjonen i JURK, om arbeidet som drives o.a. Den første Jurkebulletinen ble sendt ut i desember 1997.

8. FELLESSEMINARET

Generelt

Hvert år arrangeres fellesseminar for alle studentrettshjelpstiltakene i landet; Jussformidlingen, JussHjelpe, StudentJussHjelpe, Juss-Buss og JURK.

På seminaret blir sentrale juridiske emner og problemstillinger tatt opp og diskutert. Hensikten med seminaret er å gi tiltakene mulighet til å oppdatere sin kunnskap og øke sin faglige kompetanse. I tillegg er seminaret et verdifullt arrangement for å utveksle erfaringer og diskutere hva som kan gjøres for å forbedre saksbehandlingen for klientene. Fellesseminaret fører også til at rettshjelpstiltakene blir bedre samkjørt, noe som igjen gir klientene bedre hjelp og mer lønnsom utnyttelse av ressursene. Fellesseminaret representerer en kontinuerlig evaluering av rettshjelpsarbeidet, noe som i neste omgang kommer klientene til gode i form av et bedre rettshjelpstilbud.

Det blir engasjert ledende jurister fra ulike rettslige instanser til å holde innlegg, foredrag, samt lede debatten.

Fellesseminaret finansieres ikke av rettshjelpstiltakenes ordinære driftsmidler. Driftsmidlene er forbeholdt konkret saksbehandling, og kan ikke benyttes til opplæring og prinsipielt arbeid. Det søkes derfor eksterne bidragsytere om støtte til seminaret.

Organisasjonene bytter på ansvaret for faglig program, arbeidet med rapportskrivning, søke om økonomisk støtte, føre regnskap samt å ta seg av den praktiske delen av seminaret.

Årets seminar

I 1998 var Juss-Buss hovedarrangør for seminaret som fant sted på Gran på Hadeland. JURK hadde ansvaret for å regnskapet til arrangementet.

Hovedtemaet for årets seminar var juristetikk og forhandlingsteknikk/konfliktløsning. Deltakerne ble dessuten skolerte i rettspolitikk og reglene om fri rettshjelp.

Følgende foredrag ble holdt:

«Juristetikk» ved høyesterettsdommer Ketil Lund og høyesterettsadvokat Ole Jakob Bae, «Forhandlingsteknikk og konfliktløsning» ved advokatfullmektig Ketil Edvardsen, «Rettspolitikk» ved professor Jon T. Johnsen, «Fri rettshjelp» ved professor Jon T. Johnsen.

Det faglige utbyttet av fellesseminaret var svært godt. Seminaret ga inspirasjon til fortsatt engasjement og rettshjelpsarbeid, og bidro til å styrke kontakten mellom tiltakene.

KAP IX

INTERN SKOLERING

Generelt

Det foregår en kontinuerlig og omfattende skolering som den enkelte medarbeider og organisasjonen har stort utbytte av. Hevingen av kompetansenivået kommer klientene til gode i form av et bedre rettshjelpstilbud.

JURK anser det som svært viktig å holde medarbeiderne faglig oppdatert på de juridiske områder som vi hovedsaklig arbeider innenfor. Det er også viktig med praktisk skolering i saksbehandling og partsrepresentasjon. Vi forsøker derfor å øke medarbeidernes kompetanse på dette området, det være seg strategitenkning, forhandlingsteknikk o.l.

Opplæringsuken

Hvert semester arrangeres egen opplæring for nyansatte medarbeidere i JURK. Hensikten er å informere medarbeiderne om organisasjonen, gi en generell innføring i saks- og klientbehandling, samt oppdatere og øke den faglige kompetansen på sentrale juridiske emner. Opplæringsuken har dessuten en sosial funksjon, fordi den bidrar til at medarbeiderne blir kjent med hverandre, noe som igjen skaper trygghet i arbeidssituasjonen.

Det blir invitert foredragsholdere både fra universitetet, offentlig forvaltning og andre offentlige instanser til å holde innlegg og lede diskusjonen under opplæringsuken.

Programmet for opplæringsuken våren og høsten 1998 følger vedlagt, se vedlegg.

Tverrgruppenes opplæring

Tverrgruppene har et selvstendig ansvar for den interne opplæring av medarbeiderne. For nærmere informasjon om den interne skoleringen, se under de respektive tverrgruppenes arbeid.

Foredragslunsj

Flere ganger pr semester inviteres eksterne foredragsholdere til å foredrag om ulike rettsområder som er av interesse for vårt arbeid. Foredragene er ment å være av mer uformell karakter og avholdes under vår ordinære lunsjtid. Foredragen holder alltid et høyt faglig nivå og er svært viktig for at saksbehandlerne skal yte kvalifisert rettshjelp.

Oversikt over temaer for foredragslunsjer 1998

Våren 1998

- Samværnsneking og sanksjoner Advokat Unni Risvik
- Arbeidsrett/oppsigelsesvernet Advokatfullmektig hos Advokat Tom Beck
- Varetektsfengsling Håvard Tønnesen
- Stønad til enslige forsørgere Rikstrygdeverket

Høsten 1998

- Besøksforbud Politiadjutant Jon Roger Lund, Oslo politikammer
- Namsmannen Monica Barmo, namsmannen i Oslo
- Forhandlingsteknikk Anne Karin Storhaug
- Arbeidsrett/oppsigelsesvernet Advokatfullmektig hos advokat Tom Beck
- Odelsrett Professor Thor Falkanger

OVERSIKT OVER SKRIFTLIG MATERIALE

Brosjyrer

- Mishandlede kvinners rettsstilling
- Separasjon og skilsmisse
- Sameie
- Seksuelt misbrukte barns rettsstilling (Ferdigstilles våren 1999)
- Innvandrerkvinnens rettsstilling, Norsk og Bosnisk (Ferdigstilles våren 1999)
- Miljøet på arbeidsplassen
- Arbeidsavtalen
- Krav på lønn og feriepenger
- Den kvinnelige arbeidstakeren
- Oppsigelse og avskjed
- Kvinner og odel
- Enslige forsørgeres rettsstilling (Ferdigstilles høsten 1999)
- Ugift samliv (Ferdigstilles høsten 1999)
- Samboerkontrakt (Ferdigstilles våren 1999)

Skoleprosjekt/foredragsprosjekter

- Likestilling - Videregående skoler
- Skoleprosjekt for innvandrerkvinner
- Foredrag for OFO ledere og brukere - Enslige forsørgeres rettsstilling

Stensiler og standardskriv

- Barnebidrag
- Barnefordeling
- Barnevern
- Ektefellebidrag
- Gjeldsordning
- Generelt om skifte av felleseie
- Overgangsstønad
- Skjevdeling
- Utfylling av ektepakt

Standardformularer

- Avkall på arv
- Viljeserklæring om barn
- Eksigibelt gjeldsbrev
- Erklæring særkullsbarn
- Gjensidig testament
- Samlivsavtale
- Samværsavtale
- Testament over fri tredjedel

MEDARBEIDEROVERSIKT

Ali, Rehana Inayat	Våren 1998
Evenrud, Anne	Våren 1998
Graff, Irene	Våren 1998
Lo, Randi	Våren 1998
Lohne, Therese	Våren 1998
Olsen, Cecilie	Våren 1998
Roald, Heidi	Våren 1998
Sandli, Irene	Våren 1998
Storhaug, Anne Karin	Våren 1998
Basma, Anette	Våren og høsten 1998
Berg, Cecilie S W	Våren og høsten 1998
Brodtkorb, Elisabeth S	Våren og høsten 1998
Braathen, Anne Kari	Våren og høsten 1998
Folkeseth, Linda Yvonne	Våren og høsten 1998
Hagen, Tonje Cecilie	Våren og høsten 1998
Hovrind, Christel Aase	Våren og høsten 1998
Humerfeldt, Linn	Våren og høsten 1998
Kristjansson, Laila	Våren og høsten 1998
Lygren, Janicke	Våren og høsten 1998
Novsjø, Stine M	Våren og høsten 1998
Schmidt, Mona L	Våren og høsten 1998
Skumsnes, Kristin	Våren og høsten 1998
Thorstad, Hilde	Våren og høsten 1998
Bakka, Monica S	Høsten 1998
Bekken, Elisabeth R	Høsten 1998
Bøe, Eli Kristin	Høsten 1998
Gimmingsrud, Kari	Høsten 1998
Gjømle, Haldis	Høsten 1998
Grongstad, Kristin	Høsten 1998
Hansen, Kathrine	Høsten 1998
Korsvik, Liv Solveig	Høsten 1998
Langeland, Hege	Høsten 1998
Mo, Elisabeth	Høsten 1998

PROGRAM FOR OPPLÆRINGSUKEN, JANUAR 1998

Mandag 05.01.

09.00 - 10.00 Vi ønsker velkommen og informerer
10.15 - 12.00 Barnerett v/1. amanuensis Kirsten Sandberg
12.00 - 14.00 Felles lunch på JURK (alle tar med et pålegg hver)
14.00 - 16.00 Barnevernsrett v/Kari Elmholt Birkelund,
Barnevernsekreteriatet

STED

**Domus
Nova,
rom
770**

Tirsdag 06.01

09.00 - 11.45 Familierett v/professor Kirsti Strøm Bull
11.45 - 12.30 Lunch
12.30 - 14.00 Enslig forsørgeres rettsstilling v/Ann Dahl, AFFO
14.15 - 16.00 Skifterett v/ Ole Kr. Sørensen, Oslo skifterett

Tinghuset

Onsdag 07.01

09.00 - 10.45 Saksbehandling/klientbehandling v/daglig ledere
11.00 - 12.30 Utlendingsrett v/ Eli Fisknes, Justisdepartementet
12.30 - 14.15 Lunch på Brasseri 45
14.15 - 15.30 Praksis i flyktninge- og asylsaker v/Bjarte Vandvik, NOAS

Torsdag 08.01

09.00 - 10.00 Praksis ved avhør av voldsofre v/Jon Roger Lund
Oslo politikammer
10.15 - 11.30 Sosialrett v/ Helge Hjort,
Helse- og sosialombudet
11.30 - 12.00 Lunch
12.00 - 13.00 Voldsoffererstatning v/Merethe Grinde,
Fylkesmannens kontor
13.15 - Video / Diskusjon

**Ombudets
kontor**

Håndv.

Fredag 09.01

09.00 - 10.30 Fri rettshjelp v/Linda Endrestad,
Justisdepartementet
10.45 - 12.15 Fængselsstyret v/byråsjef Sissel Kofoed
12.15 - 13.00 Lunch
13.00 - 14.45 Kvinner i fængsel v/Berit Vegheim, Kriminolog

18.00

Fredagspils på JURK, for nye og gamle JURKere.
Vi bestiller pizza. Øl og vin kan kjøpes på JURK.

PROGRAM FOR OPPLÆRINGSUKEN, AUGUST 1998

Mandag 17.08

- 09.00 - 10.15 Daglig leder ønsker velkommen og informerer
10.30 - 12.15 Familierett v/ Tone Sverdrup
12.30 - 14.00 Felles lunch på JURK (alle tar med et pålegg hver)
14.00 - 16.00 Fri rettshjelp, Justisdepartementet

Tirsdag 18.08

- 09.00 - 11.45 Odelsrett v/Margrethe Homlong
11.45 - 12.30 Lunch
12.30 - 14.00 Stønad til enslige forsørgere v/Rikstrygdeverket
14.15 - 16.00 Skifterett v/Ole Chr. Sørensen, Oslo skifterett

Onsdag 19.08

- 09.00 - 11.00 Praksis i flyktninge- og asylsaker v/Bjarte Vandvik, NOAS
11.15 - 12.45 Utlendingsrett v/Eli Fisknes, Justisdepartementet
12.45 - 14.30 Lunch på Brasserie 45
14.30 - 15.45 Saksbehandling/klientbehandling v/daglig leder

Torsdag 20.08

- 09.00 - 10.30 Barnerett v/Kirsten Sandberg
10.45 - 11.45 Bistandsadvokat Bente Nordli Mossige
11.45 - 12.30 Lunch
12.30 - 13.30 Voldsoffererstatning v/Sverre Engelschøn, Fylkesmannens kontor
13.45 - Video/diskusjon

Fredag 21.08

- 09.00 - 11.00 Barnevernsrett v/advokat Else Gjesti
11.15 - 12.45 Fengselsstyret v/byråsjef Sissel Kofoed
12.45 - 13.30 Lunch
13.30 - 15.15 Kvinner i fengsel v/kriminolog Berit Vegheim
15.30 - 16.30 Varetektsfengsling v/Håvard Tønnesen

Alle foredrag holdes på Institutt for Menneskerettigheter i Universitetsgaten 22-24, oppgang B, bortsett fra Skifterett tirsdag 14.15 - 16.00, som holdes i Tinghuset.

Journalnummer/type

Saksbehandlernr.

Saken registrert av
(saksbehandler)

Reg.dato _____

Sak mottatt dato _____

Sendt brev dato _____

Type brev

- Brosjyrer/orientering om JURK
 Kort brev
 Langt brev
 Muntlig svar

Er mishandlingsskjema utfyllt? Ja Nei

Har JURK henvist til advokat? Ja Nei

Alder <input type="text"/>	Sivil status <input type="text"/>
Antall barn <input type="text"/>	Bosted, fylke, evt. utland <input type="text"/>

Yrke - hovedkategori

Spesifiser

Hel eller deltid

Kontor

Ikke oppgitt

Heltid

Forsørgersystem

- Egen inntekt Fra mannen Andre
 Off. støtteordninger Studielån Ikke oppgitt

Statsborgerskap

kvinnen

mannen, hvis part

barn

Problemområder (fyll ut underpunkt nr.)

Hovedpunktnummer

Underpunktnummer

Hovedpunkttekst

Underpunkttekst

Hovedpunktnummer	Hovedpunkttekst	Underpunktnummer	Underpunkttekst

Har kvinnen vært i kontakt med andre rettshjelpere?

- Nei Kontor for fri rettshjelp Andre rettshjelpere
 Privat advokat Juss Buss Ikke oppgitt

Hvorfor valgte kvinnen JURK fremfor det tradisjonelle rettsapparatet?

- Gratis Enkelt/uforpliktende Vet ikke
 Kvinner Godt rykte Andre
 Anbefalt Misfornøyd med advokat Ikke oppgitt

Hvordan fikk kvinnen vite om JURK

- Bekjent Advokat/rettshjelper Plakat/løpeseddel
 Massemedia Kvinnebevegelsen Andre
 Offentlig kontor Krisesenter Ikke oppgitt

REGISTRERINGSSKJEMA FOR MISHANDLINGSSAKER.

Med mishandling forstås fysisk vold såvel som psykisk vold.
Før alltid mishandlingen på mønsterarket.

Dato: _____

Forhold til mishandler

- Ektemann
- Samboer
- Eks-samboer eller eks-ektefelle
- Far
- Familiemedlem forøvrig
- Ukjent
- Andre
- Ikke oppgitt

Kontakt med andre

- Lege
- Politi
- Krisesenter
- Støttesenteret mot incest
- Psykolog
- Andre
- Ikke vært i kontakt med noen
- Ikke oppgitt

Arten av mishandling

- Fysisk
- Psykisk
- Begge deler
- Ikke oppgitt

Åstedet

- Hjemme
- Både hjemme og ute
- Annet sted
- Ikke oppgitt

Varighet over tid

- Opptil 1 år regelmessig
- Over 1 år
- Engangstilfelle
- Ikke oppgitt

Kvinnens alder

- Opp til 20 år
- 21 - 30 år
- 31 - 40 år
- 41 - 50 år
- Over 50 år
- Ikke oppgitt

Anmeldelse

- Ikke anmeldt
- Anmeldt domfellelse
- Anmeldt trukket tilbake
- Anmeldelse saken henlagt
- Ikke oppgitt

Yrke: _____

Bosted: _____

Annet av interesse: _____